

SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

Ink 2018-06-25

Akt.....M 1828-18

Aktbil.....1

1(40)

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:5

INKOM: 2018-06-25
MÅLNR: M 1828-18
AKTBIL: 1

ANSÖKAN
2018-06-25

Ärendenr:
NV-08128-17

Mark- och miljödomstolen
Umeå tingsrätt
mmd.umea@dom.se

ANSÖKAN OM DELVIS ÅTERKALLELSE AV TILLSTÅND M.M.

SÖKANDE:

Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

Kontaktperson:
Frida Rudsander
frida.rudsander@naturvardsverket.se

**VERKSAMHETSUTÖVARE/
MOTPART:**

Kaunis Iron AB (Kaunis Holding AB)
org nr, 559003-4103 (559106-4802)
Köpmangatan 56
972 34 LULEÅ

Uppgivet ombud:
Advokaten Jan Eriksson
Advokatbyrån Alritz
Box 7493
103 92 Stockholm

**AVGÖRANDE SOM
ÅTERKALLELSEN
AVSER:**

Gränsälvscommissionens beslut den 20
augusti 2010 i Haparanda med mål nr
M 11/09

SAKEN:

Delvis återkallelse av tillstånd enligt 24
kap miljöbalken

Naturvårdsverket vill inledningsvis poängtera att denna ansökan om återkallelse inte innebär att Naturvårdsverket tagit ställning emot en fortsatt gruvdrift på den aktuella platsen. Ställningstagandet som Naturvårdsverket gjort är att gruvdrift inte bör tillåtas enligt det tillstånd som meddelats av Gränsälvscommissionen av ovan anförda skäl. Inkommer Bolaget med en ny ansökan med adekvata miljöbalksvillkor och i överensstämmelse med tillämplig EU-rätt kommer Naturvårdsverket att ta ställning till ansökan i den tillståndsprövning som följer. Naturvårdsverkets inställning till det nu föreliggande tillståndet kvarstår dock även om en sådan ansökan inkommer. Detta mål är principiellt viktigt och en gruvdrift utifrån nuvarande förutsättningar innebär stor risk för miljöpåverkan i aktuella vattenförekomster och till följd av bristfälligt uppförda dammar. En återkallelse är därför motiverad.

Tidigare verksamhetsutövaren Northland Resources AB bedrev sin verksamhet med avvikelser från det gällande tillståndet. Kaunis Iron AB är från och med 2018-02-19 verksamhetsutövare och har aviserat att man avser att bedriva verksamheten på samma sätt som tidigare. Naturvårdsverket väljer därför att ansöka om återkallelse av del av tillståndet eftersom det finns risk för otillåten negativ miljöpåverkan genom bland annat utsläpp till vatten och mark om verksamhet bedrivs som den gjorde tidigare. Den bedrivna verksamheten avvek från vad som gäller enligt tillståndet bland annat vad gäller konstruktionen av dammar och avsänkning av grundvatten. Verksamheten står i strid med gällande EU-rätt och riskerar att skada ett Natura 2000-område. Det är vidare oklart om miljö kvalitetsnormerna för vatten kan efterlevas och verksamheten uppfyller inte de krav som framgår av utvinningsavfallsförordningen. Naturvårdsverket anser dessutom att en användning av det aktuella tillståndet innebär att verksamheten i stora delar bedrivs utan den kontroll som är normal vid flertalet andra gruvor i drift. Detta på grund av villkorens oprecisa innehåll samt de omfattande delegationer som gjorts av Gränsälvscommissionen till tillsynsmyndigheten.

Naturvårdsverket anser att gruvverksamheter liksom övrig verksamhet som kräver tillstånd enligt 9 och 11 kap MB skall ha uppdaterade miljöbalkstillstånd med rättssäkra villkor som underlättar tillsyn. Det svenska systemet utgår inte ifrån att verksamhetsutövaren själv bestämmer vilken teknik som ska användas. De tekniska lösningar som inte tidigare tillståndsprövats måste därför granskas och tillståndsprövas innan de tillämpas inom ramarna för verksamheten.

Innehåll

1. Yrkanden m.m.....	4
2. Grunder för Naturvårdsverkets talan.....	4
2.1. Sammanfattning av Naturvårdsverkets grunder	4
3. Bakgrund	5
4. Nuvarande tillstånd	7
4.1. Bearbetningskoncessioner och markanvisningar	7
4.2. Miljöprövningar.....	8

5.	Utveckling av Naturvårdsverkets talan	9
5.1.	Deponering av anrikningssand	9
5.2.	Deponeringsteknik.....	11
5.2.1.	Hur deponeringen fungerat i praktiken	13
5.2.2.	Naturvårdsverkets inställning	14
5.3.	Avfallshanteringsplanen	15
5.3.1.	Naturvårdsverkets inställning	16
5.4.	Utvinningsavfallsanläggningar.....	18
5.4.1.	Sand- och klarningsmagasin	18
5.4.2.	Upplag för gråberg	19
5.4.3.	Naturvårdsverkets inställning	20
5.5.	Återställning	21
5.5.1.	Naturvårdsverkets inställning	22
5.6.	Ekonomisk säkerhet	23
5.6.1.	Naturvårdsverkets inställning	23
5.7.	Påverkan på recipienter	24
5.7.1.	Faktisk påverkan	26
5.7.2.	Naturvårdsverkets inställning	28
5.8.	Länshållning, grundvattenförhållanden och grundvattenförekomst.....	28
5.8.1.	Faktisk påverkan	30
5.8.2.	Naturvårdsverkets inställning	33
5.9.	Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem	34
5.9.1.	Naturvårdsverkets inställning	35
5.10.	Transporter av malmkoncentrat.....	35
5.10.1.	Naturvårdsverkets inställning.....	36
5.11.	Övertagande av tillståndet	37
5.12.	Olägenhet av väsentlig betydelse.....	37
5.13.	I strid med Sveriges åtaganden enligt EU-medlemskap	38
6.	Processmaterial	38

1. Yrkanden m.m.

1.1 Delvis återkallelse av beslut

Naturvårdsverket yrkar att mark- och miljödomstolen återkallar Gränsälvscommissionens beslut av den 20 augusti 2010 med mål nr M 11/09 med undantag för de villkor som anges i följande stycke.

De villkor som alltiämt ska gälla är de som rör efterbehandling och är numrerade med nummer 20, 22, 23 och 24 samt därtill hörande delegationsbeslut som meddelats av länsstyrelsen. Detta innebär bland annat att ställd ekonomisk säkerhet alltiämt ska vara gällande.

2. Grunder för Naturvårdsverkets talan

Såsom grund för Naturvårdsverkets yrkande om delvis återkallelse anför följande. Enligt 24 kap 3 § miljöbalken får tillståndsmyndigheten delvis återkalla tillståndet om tillståndet och de villkor som gäller för verksamheten inte har följts och avvikelsen inte är av ringa betydelse (2 p). Återkallelse får också ske om det till följd av verksamheten uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten eller åtgärden tilläts (3 p). Vidare kan återkallelse ske om det behövs för att uppfylla Sveriges förpliktelser till följd av EU-medlemskapet (7 p).

De driftsanläggningar som är nödvändiga för verksamhetens bedrivande har uppförts av den tidigare verksamhetsutövaren NRAB. I det följande beskrivs tillståndsgiven design, faktisk utformning, hur NRAB (och NRAB:s konkursbo) bedrivit verksamheten liksom omgivningspåverkan. Utgångspunkt har varit innehållet i GÅK:s beslut, bolagets ansökan samt övriga till ansökan bifogade relevanta handlingar.

Naturvårdsverkets kännedom om de aktuella förhållandena och hur verksamheten bedrivits efter starten i oktober år 2012 fram till att verksamheten upphörde i oktober 2014, grundar sig förutom på det som framkom i den påbörjade tillståndsprövningen mellan åren 2011–2016 på det platsbesök som representanter från Naturvårdsverket utförde 2018-05-30 samt länsstyrelsens uppgifter i enlighet med flertalet av de beslut och förelägganden som meddelats NRAB, NRAB:s konkursbo samt den nya verksamhetsutövaren.

2.1. Sammanfattning av Naturvårdsverkets grunder

Naturvårdsverket anför sammanfattningsvis följande.

- Vald deponeringsteknik och dammarnas konstruktion ifrågasätts.
- Karakteriseringen av utvinningsavfallet är bristfällig.
- När det gäller utvinningsavfallsanläggningarna har avvikelse skett ifrån tillståndsgiven konstruktion.

- De krav som ställs i avfallshanteringsplanen uppfyller inte kraven i utvinningsavfallsförordningen i fråga om återställande efter att verksamheten upphör.
- Den ekonomiska säkerheten som tillståndet föreskriver är för låg och behöver justeras. Redan ställd säkerhet bör vara kvar hos länsstyrelsen.
- Det saknas relevanta begränsningsvärden för att förhindra att överskridande av miljökvalitetsnormer sker i recipienterna.
- Det finns en risk för avvikelse från tillståndet när det gäller grundvattenavsänkningen för Kokkovuoma.
- Det är uppenbart att det krävs ett Natura 2000-tillstånd och ett sådant saknas.
- Ändrade transportvägar för lastbil och tåg till Narvik utgör en avvikelse från tillståndet.

3. Bakgrund

Naturvårdsverket ska enligt 3 § p 3 i vår instruktion (förordning 2012:989 med instruktion för Naturvårdsverket) inom vårt ansvarsområde bevaka allmänna miljövårdsintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar. Därutöver har Naturvårdsverket, tillsammans med ett antal andra utpekade myndigheter, möjlighet att ansöka om återkallelse eller omprövning av en verksamhets tillstånd enligt 24 kap. 7 § miljöbalken.

Naturvårdsverket lämnar nedan en kronologisk beskrivning av ärendets gång.

Northland Resources AB (i fortsättningen kallad NRAB) erhöll tillstånd till gruvverksamheten i Tapuli och anrikningsverket i Kaunisvaara genom Gränsälvscommissionens beslut 20 augusti 2010 i mål M 11/09 (fortsättningsvis kallat tillståndet). Verksamheten bedrevs under detta tillstånd till 2014 då NRAB gick i konkurs. Under konkursen var NRAB:s konkursbo verksamhetsutövare. Under 2017 framkom det att bolaget Abcede AB¹ var intresserade av att ta över verksamheten i Tapuli. Den 29 november skickade Naturvårdsverket en skrivelse till NRAB:s konkursbo (kopia till det nybildade företaget Kaunis Iron AB vilket kommer vara den nya verksamhetsutövaren) för att påtala brister i tillståndet, driftanläggningarnas uppförande liksom föregående

¹ Abcede AB är det konsortium som avser ta över och starta upp verksamheten i Tapuli och blir verksamhetsutövare.

verksamhetsutövares bedrivande av verksamheten. NRAB:s konkursbo samt Kaunis Iron AB inkommer 2018-12-22 med ett bemötande på Naturvårdsverkets skrivelse.

Den 9 februari 2018 skickade Naturvårdsverket en remiss till Svenska kraftnät med frågor kring de konstruktioner som omger sand- och klarningsmagasinet samt dammsäkerhet. Innan svar erhålls överfördes verksamheten 19 februari 2018 på Kaunis Iron AB. Den nya verksamhetsutövaren påbörjade enligt egen utsago länshållning 2018-02-20. Dock påbörjade NRAB:s konkursbo pumpning för tömning av tillrinnande vatten i dagbrottet redan i november 2017.²

Svenska kraftnäts remissvar inkom den 22 februari 2018 och i svaret framkommer bland annat att konstruktionerna som omger sand och klarningsmagasinet är dammar. Naturvårdsverket avvaktade i detta läge att länsstyrelsen i Norrbotten skickade föreläggande till den nya verksamhetsutövaren skulle besvaras liksom barmarkssäsongen. Onsdagen den 30 maj 2018 åkte representanter från Naturvårdsverket upp till Kaunisvaara för att se anläggningarna.

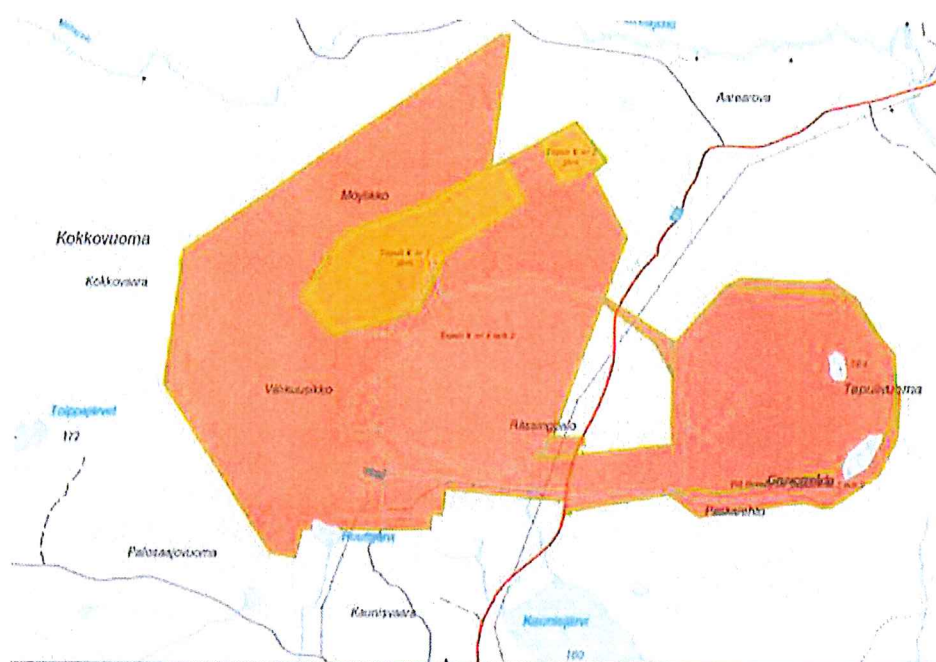
4. Nuvarande tillstånd

4.1. *Bearbetningskoncessioner och markanvisningar*

NRAB ansökte och erhöll bearbetningskoncession avseende koncessionsområdena Tapuli K nr 1 och 2 under år 2008.³ Koncessionsområdena framgår med orange markering på kartan nedan.

² Miljörapport 2017

³ Bergsstatens beslut 2008-11-20 med dnr 22-359-2008 samt 22-1340-2008

Under år 2012 och år 2015 meddelade Bergsstaten två markanvisningar tillhörande koncessionsområdet som i kartan är markerade med rött.⁴ Markanvisningen från Bergsstaten innefattar enbart en prövning av det civilrättsliga förhållandet mellan koncessionshavaren och markägaren.

Den 20 december 2017 beslutade Bergsstaten om medgivande till överlåtelse av bearbetningskoncessionerna Tapuli K nr 1, Tapuli K nr 2 och Sahavaara K nr 1 till Abecede AB.⁵

4.2. Miljöprövningar

Gränsälvskommissionens (fortsatt kallat GÄK) beslut från den 20 augusti 2010 innefattar rätt för NRAB att inom området för erhållen bearbetningskoncession (jfr orange markering enligt ovan) få driva Tapuli gruva och anlägga och driva nödvändiga driftsanläggningar samt släppa ut behandlat process-, gruv- och dräneringsvatten till Muonio älv. Tillståndet innefattar också vattenverksamhet i form av bortledning av grundvatten och uppförande av nödvändiga vattenanläggningar, se bilaga 1.

I skälen till GÄK:s beslut anges bland annat att:

"Bergsstaten har utifrån bestämmelserna i 3 och 4 kap Miljöbalken beslutat om tillstånd till gruvverksamhet inom det nu aktuella området. Beslutet är efter överprövning av regeringen lagakraftvunnet.

Vad som nu skall prövas är den närmare regleringen av en gruvverksamhet inom det berörda området. Kommissionen konstaterar att den gruvverksamhet

⁴ Bergsstatens beslut 2012-10-23 samt 2015-05-12 i ärende med dnr 23-1339-2014

⁵ Bergsstatens beslut 2017-12-20 i ärende med dnr. BS 224-809-2017.

med tillhörande anrikningsverk som nu är under prövning utgör en sådan verksamhet som enligt gränsälvsoverenskommelsen omfattas av bestämmelserna i kap 6 art. 3 och inte får anläggas utan tillstånd från kommissionen. Vid sin tillståndsprövning har kommissionen enligt kap 6 art 4 att tillämpa bestämmelserna i gränsälvskommissionen och förskriva de villkor som är behövliga för att tillgodose allmän eller särskild rätt. Det bör här erinras om att enligt 1 kap art. 8 även inom vardera staten gällande rätt ska tillämpas i den mån gränsälvsoverenskommelsen inte innefattar särskilda bestämmelser.”⁶

År 2011 ansökte NRAB om tillstånd enligt miljöbalken till gruvdrift i Tapuli men även att utöka verksamheten till Sahavaara gruvor och Kaunisvaara anrikningsverk i mål nr M 1666–11 hos mark- och miljödomstolen i Umeå. Ansökan omfattade 382 aktbilagor och i processen skedde omfattande kompletteringar. Bolaget försattes sedermera i konkurs och återkallade sin ansökan. Målet avskrevs av mark- och miljödomstolen den 1 april 2016, se bilaga 2.

5. Utveckling av Naturvårdsverkets talan

5.1. Deponering av anrikningssand

Vid val av optimal deponeringsteknik för ett specifikt gruvprojekt är det flera faktorer som spelar roll. Möjligheten att avvattna anrikningssand i form av slurry beror på anrikningssandens egenskaper map på reologi och pumpbarhet, anrikningssandens biologiska och kemiska reaktivitet, krav på återcirkulation av vatten, processvattnets kvalitet och tillgänglighet på råvatten till processen. Av betydelse är också klimatförhållanden, topografi, avstånd och ev. höjdskillnader mellan anrikningsverk och sandmagasin där anrikningssanden deponeras men också de krav som ställs enligt gällande lagstiftning.

Anrikningssandens/slurryns reologi är en funktion av förväntad koncentration av fast material, kornstorleksfördelning, specifik gravitation, mineralogi, geokemiska egenskaper. Reologin är avgörande för om slurryn/förtjockade anrikningssanden kommer att vara pumpbar. Anrikningssand/slurry med lägre fastgodshalt har newtonska egenskaper vilket innebär att skjuvhållfastheten är lägre och att sanden rinner ut. En anrikningssand som har förtjockats/avvattnats upp till en viss nivå (beroende av dess egenskaper) får istället icke-newtonska egenskaper och därmed en högre skjuvhållfasthet och flyter därmed inte ut på samma sätt.

Vanligaste sättet att transportera anrikningssand är att pumpa slurry i rörledningar från anrikningsverket ut på sandmagasinet. Ju tjockare slurryn är som produceras i anrikningsverket, desto svårare och dyrare är det att pumpa den. Då anrikningssand ska pumpas krävs en optimering av förtjockningen av anrikningssanden så att den är så tjock att den fortfarande är pumpbar med centrifugalpumpar och lågtrycksrörledningar men att anrikningssanden fortfarande har tillräcklig viskositet vid utsläppspunkten så att det går att

⁶ Gränsälvskommissionens beslut 20 augusti 2010 M11/09

säkerställa en effektiv utbredning på sandmagasinet. För att kunna pumpa en förtjockad anrikningssand samt paste krävs så kallade "positive displacement" pumpar som är betydligt dyrare jämfört med centrifugalpumpar.⁷

Fördelar med förtjockad (thickened) deponering med en central utsläppspunkt är att vattenåtgången minskas och att snabbare tillgång för återställning är möjlig. Nackdelar är att det blir dyrare med förtjockning och pumpning liksom återställning då sanden anrikningssanden ofta breder ut sig över stora områden.

Fördelar med paste-deponering är att vattenåtgången minskas ytterligare. Nackdelar är att det blir ännu dyrare med förtjockning och pumpning. Se även figur 1.

Thickened	Central thickened discharge (CTD), down-valley discharge or cells	Thickening will reduce water and process chemical losses, supernatant water volume and seepage Thickening allows accelerated access for rehabilitation CTD creates a low-profile, self-shedding landform, often in keeping with surrounding natural landforms	Thickening and pumping incur additional capital and operating costs over slurry disposal Due to the low-beaching angle of thickened tailings, the CTD footprint area will be large, with implications for surface water management and rehabilitation CTD may require a water-retaining perimeter embankment or channel Mechanically working surface of cells requires some desiccation for trafficability, which may be expensive
Paste	Cone	Paste production will further reduce water and process chemical losses, supernatant water volume and seepage Paste allows more rapid access for rehabilitation Cone is relatively low-profile and water-shedding, often in keeping with surrounding natural landforms	Paste production and pumping incur additional costs over slurry disposal Cone footprint will be large, with implications for rehabilitation Cone surface will require some desiccation for trafficability

Figur 1 fördelar (3:e kolumnen) respektive nackdelar (4:e kolumnen) med förtjockad respektive pastedeponering.⁸

Enligt Alakangas et al har anrikningssandens lutning i ett sandmagasin en stor påverkan på designkriterierna för utvinningsavfallsanläggningen. Området som täcks av anrikningssand, krav på dammkonstruktioner för att innehålla anrikningssand (och om nödvändigt höjningstakt), deponeringsstrategi, deponeringsmetod är några av de parametrar som kommer att påverkas av anrikningssandens lutning. Om dammar inte avses användas blir anrikningssandens interna stabilitet ännu viktigare då problem med strukturell integritet kan innebära att anrikningssanden mobiliseras. Relevanta parametrar i

⁷ Tailings management – Leading practice sustainable development program for the mining industry, September 2016, Australian Government
<https://industry.gov.au/resource/Documents/LPSDP/LPSDP-TailingsHandbook.pdf>

⁸ Ibid.

det sammanhanget är kohesion, friktionsvinkel hos anrikningssanden. Utöver det kan även förvätskning ("liquefaction") skapa problem.⁹

5.2. Deponeringsteknik

Av GÄK:s beslut framgår inte om bolaget får tillstånd till att deponera anrikningssand på sandmagasinet. Av beslutet framgår inte heller vald deponeringsteknik och således inte heller om den utgör bästa möjliga teknik enligt miljöbalken¹⁰ eller bästa tillgängliga teknik enligt BREF-dokumentet¹¹ för hantering av gruvavfall.

Av NRAB:s ansökan¹² framgår att bolaget söker tillstånd för att avvattna anrikningssanden genom förtjockning och därefter pumpa den till ett sandmagasin där den eventuellt förtjockas ytterligare och sedan deponeras, se bilaga 3. Det framkommer även att:

"Den förtjockade anrikningssanden kommer att släppas ut på deponin och rinna till dess att deponins lutning är så flack att sandens utbredning avstannar. Deponeringstekniken innebär att de olika partiklarna i sanden inte segregerar, vilket i sin tur leder till att sanden får en betydligt starkare bindning än i konventionella sanddeponier. Därigenom erhålls en stabil, konformad deponi utan behov av dammbyggnader. Vidare minimeras risk för vinderosion och damning. Slutligen blir även infiltration i deponin betydligt mindre än i konventionella deponier.

Det planerade sandmagasinet kommer att omfatta en yta om ca 2km² och deponering kommer att ske till en höjd om ca 60 m, vilket ger utrymme för ca 60 miljoner m³ anrikningssand."

Av den tekniska beskrivningen¹³, bilaga 4, (fortsättningsvis kallad TB) framgår att deponeringsstrategin är att:

"Förtjocka anrikningssanden så att den kan läggas upp i en stabil hög utan att några egentliga dammar behövs."

"Anrikningssanden förtjockas optimalt till ca 55-65 vikts-% fastgodsandel varefter den får flyta från utsläppspunkten i en grötliknande konsistens utan att någon egentlig materialsegregering sker. Utbredningshastigheten sjunker radiellt från centrum i proportion till den ökande omkretsen på sandkonen, vilken kommer att växa på höjden i små etapper runt om. Med oförändrad utsläppspunkt, konstant vattenhalt och i övrigt konstanta förhållanden kommer en symmetrisk kon att byggas upp. Vilken utbredningsvinkel som utbildas bestäms av partikelstorleksfördelningen och förtjockningsgraden. Ju mindre

⁹ Literature review on potential geochemical and geotechnical effect of adopting paste technology under cold climate conditions, Alakangas L., Dagli D. & Knutsson S., LTU 2013-08-13

¹⁰ 2 kap 3§ MB

¹¹ <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/mmr.html>

¹² Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

¹³ Teknisk beskrivning - Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, upprättad 2008-11-28, reviderad 2009-05-15, Hifab, s.34

andel finmaterial respektive lägre vattenhalt, desto brantare kommer konen att byggas upp."

Enligt TB framkommer också:

"Förtjockaren kommer vara placerad centralt på en ramp av gråberg eller morän i sandmagasinet eller i omedelbar anslutning till sandmagasinet varifrån den förtjockade sanden pumpas till utsläppspunkten. Eventuellt kan förtjockning ske i anrikningsverket och uppslamningen pumpas till sandmagasinet utan ytterligare förtjockning."

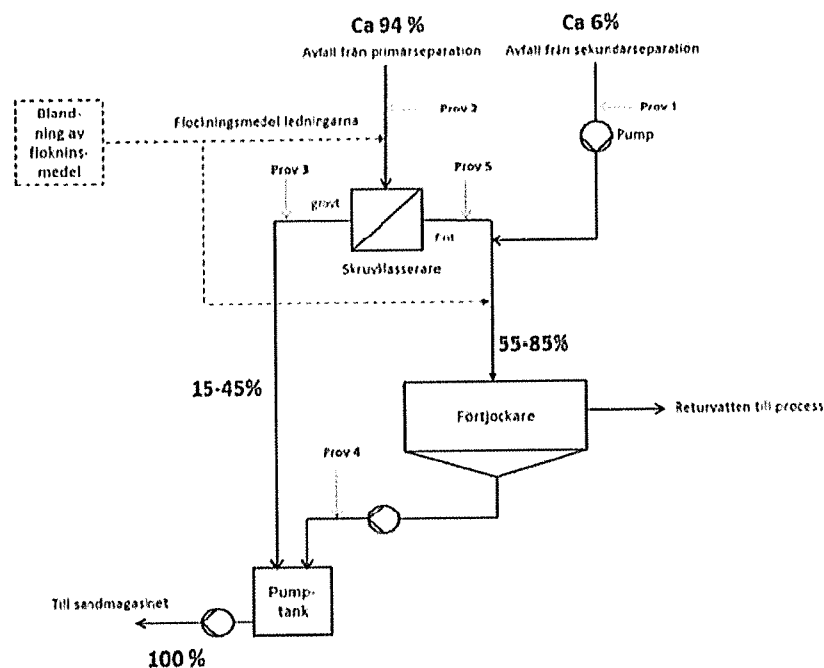
I avfallshanteringsplanen¹⁴, se bilaga 5, (fortsättningsvis kallad AHP) framgår att två fraktioner anrikningssand uppstår i anrikningsprocessen. Dessa är dels en grövre fraktion avskild genom magnetseparation (Tapuli Coarse Cobber Tails) samt en finkornigare restprodukt efter finmalning samt våtmagnetisk separation (Tapuli Non-Magnetic Tails). Enligt TB kommer den omagnetiska restprodukten förtjockas innan den pumpas ut till sandmagasinet. Hur den grövre fraktionen ska hanteras framgår inte tydligt av TB.

Utifrån Naturvårdsverkets platsbesök¹⁵ i Tapuli/Kaunisvaara 2018-05-30 (se bilaga 6) liksom Kaunis Iron AB:s svar¹⁶ (se bilaga 7) framkommer att vid en järnhalt på 26.1 % på i anrikningsverket ingående malm, går 65 % av anrikningssanden (Tapuli Non-Magnetic Tails) till förtjockaren och därefter till sandtanken (pumptanken) där den blandas med det grövre materialet (Tapuli Coarse Cobber Tails), se figur 2. Detta material pumpas sedan ut till sandmagasinet. Förhållandet mellan den finare och den grövre fraktionen varierar, vilket innebär att 55-85% av anrikningssanden faktiskt kan avvattnas i förtjockaren medan 15-45% av anrikningssanden inte förtjockas.

¹⁴ Avfallshanteringsplan Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, upprättad 2008-12-01, reviderad 2009-02-09, Hifab

¹⁵ Tjänsteanteckning från platsbesök vid Kaunis Irons verksamhet i Pajala, 2018-06-05, NV-08128-17

¹⁶ Svar på frågor från platsbesöket 2018-05-30, Kaunis Iron AB, 2018-06-07, NV-08128-17

Figur 2 visar hantering av anrikningssanden i anrikningsverket samt förhållandet mellan den finare och grövre fraktionen.

Fyra stycken centrifugalpumpar av fabrikat Metso, satta i serie, används för att pumpa ut slurryn på sandmagasinet.¹⁷ Anrikningssanden leds upp på deponeringsrampen i mitten av sandmagasinet innan den deponeras. Den högsta punkten är i nuläget på +182 m ö h, vilket motsvarar ungefär 16 m över marken. Kaunis Iron AB kommer eventuellt att höja rampen ytterligare, men exakt när detta kommer att ske utreds då det just nu pågår ett arbete med att ta fram en detaljerad plan för sanddeponering.¹⁸

5.2.1. Hur deponeringen fungerat i praktiken

Hur deponeringen av anrikningssanden i praktiken fungerat framgår bland annat av PM generella slutsatser kring funktion klarningsmagasin, se även figur 3¹⁹ samt bilaga 8:

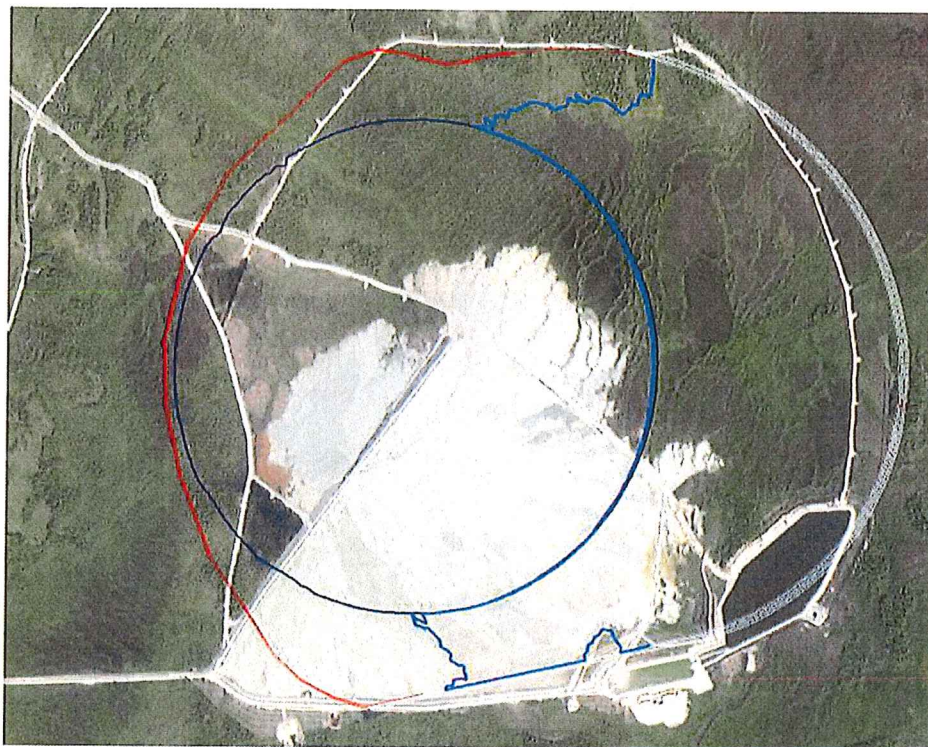
"Den redovisade utformningen krävde en hög släntlutning (>>5%) hos den deponerade sanden vilket inte kunnat uppnås. Nuvarande förutsättningar, där släntlutningen är mellan 1-2 % innebär att sanden potentiellt skulle kunna flyta ut och fylla större delen av klarningsmagasinet om den tillåts flöda fritt (utan inre vallar som redan delvis utförts inne i magasinet)".

Med den redovisade utformningen avses den utformning som redovisades i ansökan till GÄK.

¹⁷ Svar på frågor från platsbesöket 2018-05-30, Kaunis Iron AB, 2018-06-07, NV-08128-17

¹⁸ Svar på frågor från platsbesöket 2018-05-30, Kaunis Iron AB, 2018-06-07, NV-08128-17

¹⁹ PM Generella slutsatser kring funktion klarningsmagasin samt vattenbalans Tapuli, Strömberg K. Ramböll, 2017-06-09

Figur 3 Utsträckning av damm för klarningsmagasin (vita linjer) och "väg/vall" för sandmagasin (röd linje) och vattenyta klarningsmagasin (blå linje) enligt redovisat i ansökan (TB daterad 2008-11-28 reviderad 2009-05-15) ortofoto från 2014.²⁰

5.2.2. Naturvårdsverkets inställning

Naturvårdsverket anser att konstruktion samt placering av anläggningar för deponering inte utförts i enlighet med tillståndet. Naturvårdsverket ifrågasätter om det ens är möjligt att uppnå en förtjockad deponering och i förlängningen en stabil kon av anrikningssand, då mellan 15–45 % av anrikningssanden utgörs av en grövre fraktion som inte ens passerar förtjockaren.

En stabil kon av deponerad anrikningssand har uppenbarligen inte formats. Istället har anrikningssanden flutit ut utanför det område som i ansökan uppgetts utgöra gränsen för sandmagasinet. För att komma tillrätta med anrikningssanden har NRAB varit tvungna att delvis uppföra inre vallar. Då syftet med dessa är att hålla tillbaka anrikningssanden utgör dessa dammar. Denna lösning har inte tillståndsprövats.

²⁰ PM Generella slutsatser kring funktion klarningsmagasin samt vattenbalans Tapuli, Strömberg K. Ramböll, 2017-06-09

5.3. *Avfallshanteringsplanen*

I GÅK:s tillstånd nämns inte utvinningsavfallsförordningen²¹ (fortsättningsvis kallad UtvavF). I GÅK:s tillstånd nämns inget om kraven i UtvavF, om en AHP finns och om den prövats inom ramen för aktuellt ärende.²²

Av ansökan²³ framgår att bolaget bifogat en AHP²⁴ till ansökan liksom att bolaget har karakteriserat gråberget och anrikningssanden enligt då gällande lydelse av utvinningsavfallsförordningen (2008:722).

I AHP skriver NRAB:

"Prover på representativt gråberg som kommer att produceras har tagits ut från borrhämnar och undersökt. Mineraliseringen i Tapuli består av magnetit, med vissa spår av kopparkis. Svavelkis och magnetkis förekommer i mindre mängder i hela fyndigheten. En något svavelrikare lins finns definierad i den malmkropp som kallas centrala Tapuli.

Resultatet från ABA-tester visar att den nettobuffrande förmågan i de representativa gråbergsvarianterna varierar mellan 13,1-97 som NP/AP. Detta innebär att gråberget är kraftigt nettobuffrande. Enbart i ett av de analyserade proverna²⁵ (TPL-ARD-08005) är bedömningen osäker. Kvoten mellan buffrande och syra producerande förmåga är för detta prov 1,02. Tack vare den kraftigt buffrande kapaciteten i de övriga gråbergsfraktionerna kommer dock inte surt lakvatten att uppkomma eftersom denna gråbergstyp kommer att blandas med kraftigt nettobuffrande gråberg.

För anrikningssand har två prover från provanrikningsförsök tagits ut på två olika fraktioner. Dessa är dels en grövre fraktion avskild genom magnetseparation samt en finkornigare restprodukt efter finmalning samt våtmagnetisk separation.

Mineralinnehållet i anrikningssanden motsvarar i stort sett den beskrivning som gavs för gråbergsvarianterna.

Liksom för de flesta av gråbergsvarianterna är anrikningssanden kraftigt nettobuffrande. Ingen risk för uppkomst av surt lakvatten föreligger således i sandmagasinet."

²¹ SFS 2008:722 tidigare lydelse, nuvarande lydelse SFS 2013:319, som är det svenska genomförandet av Direktiv 2006/21/EG av den 15 mars 2006 om hantering av utvinningsavfall och om ändring av direktiv 2004/35/EG.

²² Utvinningsavfallsförordningen träder i kraft 1 september 2008

²³ Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

²⁴ Avfallshanteringsplan Tapuli gruva Kaunisvaara anrikningsverk, upprättad 2008-12-01 reviderad 2009-02-09, Hifab

²⁵ Naturvårdsverkets kommentar: totalt har 5 gråbergprover analyserats med ABA-test: TPL-ARD08002, TPL-ARD08003, TPL-ARD08004, TPL-ARD08005 samt TPL-ARD08006.

I AHP har även NRAB tittat på om utvinningsavfallen kan anses vara inerta utifrån kriterierna i kommissionsbeslut 2009/359/EG.²⁶ Bolaget drar följande slutsats:

"Sammanfattningsvis är bolagets bedömning den att avfallen är att klassificera som uppfyllande för kraven för inert avfall från utvinningsindustri."

Utifrån miljörapporter²⁷ (bilaga 9, 10 och 11) framgår att gråberg har använts till väg-, dammbyggnationer och andra anläggningsarbeten inne på gruvområdet men även att gråberg sålts till externt vägarbete.

5.3.1. Naturvårdsverkets inställning

En AHP fanns som en bilaga till ansökan. Denna är framtagen enligt den gamla lydelsen av UtvavF och har inte reviderats i enlighet med kraven i uppdaterade UtvavF²⁸. Skyldighet att uppdatera AHP finns så länge det finns utvinningsavfallsanläggningar inom området. Skyldigheten har således gällt även för NRAB:s konkursbo. Den nya lydelsen av UtvavF innebär att det i huvudsak blir tydligare vad en AHP ska innehålla, att denna plan alltid ska skickas till tillsynsmyndigheten och alltid ska prövas om den uppfyller kraven i förordningen. Förordningen innehåller även kriterier för:

- Bedömningen av när en anläggning för uppsamling eller bortskaffande av avfall ska anses vara en riskanläggning,
- Hur utvinningsavfall ska karakteriseras,
- Beräkningen av den säkerhet som ska ställas för att ett tillstånd till deponering ska kunna ges och
- Definitionen av inert avfall.

Angående NRAB:s karakterisering av utvinningsavfallet kan det ifrågasättas om 5 borrhämsprover samt två prover från provanrikningsförsök ger en representativ bild över utvinningsavfallet som enligt AHP utgörs av 250 miljoner ton gråberg respektive 70 miljoner ton anrikningssand. Dessutom använder NRAB sig av så kallade skakförsök för att undersöka utlakade mängder metall från utvinningsavfallet. Metoden som NRAB använt kallas även SS-EN 12457 och är enligt SGU och Naturvårdsverket inte lämplig att använda då den inte tar hänsyn till vittringen av sulfider, utan enbart speglar den direkta lösligheten av avfallet.²⁹

²⁶ Kommissionens beslut 2009/359/EG har genomförts i svensk lagstiftning i den nu gällande lydelsen av UtvavF.

²⁷ Miljörapport 2012, 2013 samt 2014

²⁸ Förordning om utvinningsavfall (SFS 2013:319) är det svenska genomförandet av direktiv 2006/21/EG om hantering av avfall från utvinningsindustrin och om ändring av direktiv 2004/35/EG liksom Kommissionens beslut (2009/335/EG) om tekniska riktlinjer för upprättande av den finansiella säkerheten, Kommissionens beslut 2009/337/EG om definitionen av kriterierna för klassificering av avfallsanläggningar, Kommissionens beslut 2009/358/EG om harmonisering och regelbunden överföring av information, Kommissionens beslut 2009/359/EG om komplettering av definitionen av inert avfall och Kommissionens beslut 2009/360/EG om komplettering av de tekniska kraven för karakterisering av avfallet

²⁹ Förslag till strategi för hantering av gruvavfall, RU 2017-09-14

Utifrån denna begränsade mängd information drar NRAB slutsatsen att en större del av utvinningsavfallet från Tapuli inte är syrabildande och inert. Det är omöjligt att avgöra om proverna är representativa utifrån den information som finns i AHP då det inte finns några borrhålskartor eller sektioner som visar hur borrhålen ligger i förhållande till fyndighetens geologi. Det går därför inte att säkerställa att dessa få prover ger en representativ bild över fyndigheten och utvinningsavfallets syrabildande eller syraneutraliserande egenskaper.

Den genomgång av AHP som genomfördes vid framtagande av förslag till Strategi för hantering av gruvavfall visar att informationen om karakterisering av utvinningsavfallet generellt är begränsad i förhållande till den bedömning av avfallets egenskaper som behöver göras. Därmed minskar tillförlitligheten av den bedömning som ska göras. SGU och Naturvårdsverket anser att för att testmetoderna ska ge en riktig bild över hur de olika utvinningsavfallens egenskaper ska både provtagningslokaler och mängden prover som analyseras vara representativa för fyndigheten och dess geologiska variabilitet.³⁰

Bolaget har använt delar av utvinningsavfallet för anläggningsändamål (exempelvis väg- och dammbyggen) detta är inte tillåtet och direkt olämpligt om det är fråga om ett syrabildande utvinningsavfall oaktat om delar av materialet har buffrande egenskaper. Något godkännande att använda avfall i anläggningsändamål har inte meddelats.

Michael O'Kane (förordnad sakkunnig i mål M 1666–11) rekommenderade bland annat att NRAB på ett tydligt sätt skulle visa att de analyserade proverna är representativa för malmen och den anrikningssand som kommer genereras över längre tid. Han rekommenderade även att tabeller och Excel-databaser skulle visa hur ABA (syrabildande respektive neutraliserande potential) beräknats. Detta så att ingångsdata och beräkningar kan verifieras.³¹ Något sådant material inkom aldrig i mål nr M 1666–11.

Angående anrikningssandens mekaniska egenskaper saknades relevant information om detta i det tidigare målet enligt Sven Knutsson (förordnad sakkunnig i M 1666–11). Enligt Knutssons utlåtande daterat 2014-08-21 hade fortfarande inte anrikningssandens mekaniska egenskaper beskrivits på ett relevant sätt.³²

Att känna till utvinningsavfallets kemiska egenskaper och hur det reagerar med vatten och luft liksom de mekaniska egenskaperna är krav som ställs i UtvavF. Det är nödvändigt för att planera, konstruera och driva avfallsanläggningarna på ett korrekt sätt. Det är också nödvändigt för att bestämma lämplig deponeringsteknik samt för att ta fram en lämplig deponeringsstrategi. Dessutom är det nödvändigt att känna till dessa egenskaper vid planering av återställning liksom vid beräkning av den ekonomiska säkerheten.

³⁰ Förslag till strategi för hantering av gruvavfall, RU 2017-09-14
<https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2017/gruvavfall/strategi-forslag-hantering-gruvavfall-20170913.pdf>

³¹ Ab 204 daterad 21 augusti 2013 samt 322 daterad 9 juli 2014 i mål 1666-11.

³² Ab 126 samt 331 M 1666-11

5.4. Utvinningsavfallsanläggningar

5.4.1. Sand- och klarningsmagasin

I GÄK:s beslut står det:

"Bolaget ges tillstånd att anlägga ett klarningsmagasin med dammar och tillhörande anordningar."

I villkor 2 framkommer att slutlig utformning av dammar för sand och klarningsmagasin skall redovisas till länsstyrelsen i Norrbotten i god tid innan tillståndet tas i anspråk. Av redovisningen ska framgå hur utformningen av dammarna lever upp till vad som föreskrivs i RIDAS och GruvRIDAS. Av villkor 2 framkommer även att dammarna skall utformas och dammsäkerhetsarbete bedrivas i enlighet med tillämpliga delar av RIDAS och GruvRIDAS.

Av ansökan³³ framgår att:

"Restprodukten -, anrikningssand- avvattnas genom förtjockning och pumpas därefter till ett sandmagasin där den eventuellt förtjockas ytterligare och sedan deponeras."

I TB³⁴ nämns sandmagasinet dels i avsnitt 7.4 Deponeringsstrategi men även i kap 9.6 sandmagasin, med klarningsmagasin och damm och beskrivs då på följande sätt:

"Sandmagasinet kommer i dess östra del att vara uppbyggt med en damm vars syfte är att innehålla klarningsmagasinets vatten. I den västra delen kommer en bilväg/vall med ett uppsamlingsdike på insidan att anläggas som kommer att ansluta till klarningsmagasinet. Syftet med vägen/vallen är att hindra vatten från sandmagasinsområdet att spridas till omgivning, utgöra ett fysiskt skydd ifall deponerad sand skulle flyta ut samt att hindra vatten från omgivningen att fritt flöda till området."

Länsstyrelsen har konstaterat att dammarna inte är uppförda enligt Gruv-RIDAS och att de därför varken ur säkerhetssynpunkt eller ur miljösynpunkt är godtagbara. Koncentrerade läckage av vatten och anrikningssand har skett genom vallen/vägen till omgivande myrområde (Tapulivuoma)³⁵, se bilaga 12. Läckaget som beskrivs som ett större miljötillbud skedde 2013-12-30 och stoppades 2014-01-02. Enligt bolaget berodde läckaget på omfattande snösmältning och regn på grund av mildt väder men även att PEAB:s pumpning av anläggningsarbeten vid det nya klarningsmagasinet inte gick i önskad riktning utan tillbaka mot sandmagasinet, vilket ledde till ökat tryck på dammvallarna (se bilaga 13).³⁶ Det finns även oklarheter i hur NRAB utformat vägen/vallen kring södra/sydöstra delen av sand- och klarningsmagasinet.³⁷

³³ Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

³⁴ Teknisk beskrivning - Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, upprättad 2008-11-28, reviderad 2009-05-15, Hifab, s.34

³⁵ Dnr 555-9958-14, bilaga 6, protokoll s.2-3

³⁶ Dnr 555-8022-15 Föreläggande från Länsstyrelsen daterat 2015-06-30, bilaga 6, s.87

³⁷ Dnr. 555-8022-15 Föreläggande från Länsstyrelsen daterat 2015-06-30 s. 9

Kaunis Iron AB bekräftar att läckage skett till magasinet genom den östra vallen. Vallen åtgärdades då med moräntätning utefter vallen (över och under markytan)³⁸

Enligt Länsstyrelsen har NRAB i motsats till vad som redovisats till grund för tillståndet anlagt det initiala klarningsmagasinet som en i marken nerschaktad bassäng.³⁹ Utöver detta är det hittills anlagda klarningsmagasinets yta/volym påtagligt mindre än vad bolaget redovisat som grund för tillståndet från Gränsälvscommissionen. Detta medför att det inte säkerställs att tillräckliga lagringsvolymerna för processvatten finns tillgängliga och att det kan bli nödvändigt att brädda till recipient.⁴⁰

Enligt länsstyrelsens beslut från 2017-07-12 förelades NRAB i konkurs om förbud att tillsvidare använda sand- och klarningsmagasin samt klarningsbassäng, annat än i avslutnings- och efterbehandlings syfte (se bilaga 14).⁴¹

5.4.2. Upplag för gråberg

I GÄK:s tillstånd finns en skrivning om gråberget i villkor 21 som säger att: *"deponering av gråberg ska ske i enlighet med vad bolaget redovisat i målet."*

Av ansökan⁴² framgår att:

"Gråberget kommer att deponeras i det ovan beskrivna gråbergsområdet⁴³. I samband härmed kommer en processvattenbassäng att anläggas i den södra delen av detta område, till vilken vatten från området kommer att ledas liksom vatten från dagbrottet och industriområdet samt – vid behov – vatten från klarningsmagasinet."

Deponeringen av gråberg kommer att ske i tre etapper och – i samtliga etapper – till en höjd om ca 25 m, vilket ger en slutlig höjd om ca 75 m. Gråberget bedöms kunna återanvändas till den del avsättning, logistiklösningar och ekonomiska förutsättningar föreligger."

Inom ramen för länsstyrelsens tillsyn konstateras⁴⁴ (se bilaga 15):

"Det har nu visat sig att brytning som nu bedrivs vid Tapuligruvan, även det innehåller inte obetydliga mängder sulfider/svavel. Sådant berg förekommer i delar av bergmassan som bryts. Länsstyrelsen känner till att bolaget självt har valt att deponera sådant potentiellt syrabildande utvinningsavfall centralt i det befintliga Tapuli gråbergsupplaget."

³⁸ Svar på frågor från platsbesöket 2018-05-30, 2018-06-07, Dnr NV-08128-417

³⁹ Dnr. 555-8022-15 Föreläggande från Länsstyrelsen daterat 2015-06-30 s. 7-8

⁴⁰ Dnr. 555-8022-15 Föreläggande från Länsstyrelsen daterat 2015-06-30 s.10

⁴¹ Länsstyrelsens beslut 2017-07-12 i ärende med dnr. 555-9645-17, 555-8285-17, 555-8287-17, 555-8289-17 samt 2521-116.

⁴² Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

⁴³ Naturvårdsverket kommentar: Se ansökan *"Område öster om dagbrottet avsett för deponering av gråberg."*

⁴⁴ Länsstyrelsens yttrande, 2013-11-21, M 1666-11, ab 243

Att delmängder av gråberget som uppkommer vid gruvbrytningen utgörs av potentiellt syrabildande berg bekräftades vid Naturvårdsverkets platsbesök i Kaunisvaara. Kaunis Iron AB bekräftar även att de avser hantera det syrabildande gråberget på samma sätt som NRAB gjort.^{45,46}

5.4.3. Naturvårdsverkets inställning

Vid en genomgång av länsstyrelsens beslut, förelägganden och yttranden framkommer att varken klarningsbassängen eller sand- och klarningsmagasinet har uppförts i enlighet med vad som angivits i ansökningshandlingarna till Gränsälvscommissionen. Dammarna är inte heller uppförda i enlighet med vad som anges i villkor 2 och 3 i tillståndsbeslutet. Detta har fått till följd att bräddning till recipient sedan verksamheten påbörjades har skett för ofta och inte på det begränsade sätt som avses i villkor 4. I dom i mål M 1778–15 meddelad 2017-01-12 har MMD konstaterat att NRAB i konkurs inte visat att anläggningarna överensstämmer med gällande tillstånd eller ens kunnat redogöra för deras funktion.

Till följd av bristfälliga konstruktioner har villkoret om att begränsa bräddning till Muonio älv så långt detta är tekniskt möjligt (villkor 4) inte heller kunnat innehållas. Under 2013 skedde bräddning under januari, april, maj, juni, juli september, oktober och november. Enligt NRAB var orsakerna till bräddning hög belastning under perioder av snösmältning och nederbörd samt ojämn vattenförbrukning med planerade driftstopp. NRAB framförde även att den kraftiga snösmältningen innebar låg järnhalt i ingående malm, lägre skjuvhållfasthet hos deponerad sand samt förhöjda halter av suspenderat material från anläggningsarbeten. Det fanns vidare svårigheter med att innehålla gällande riktvärde under perioden april-maj för glödningsrest.⁴⁷

Under 2014 skedde bräddning vid behov under perioden april-december. Orsaken till bräddning var överskott av verksamhetsvatten från snösmältning, nederbörd och grundvatten. Produktionsstoppet i oktober resulterade i ett behov av bräddning även vintertid, då ingen anrikningssand har deponerats och bundit upp vatten.⁴⁸

Vid länsstyrelsen i Norrbottens tillsyn av gruvverksamheten i Tapuli/Kaunisvaara har det sedan visat sig att gråberget innehåller sulfider/svavel.⁴⁹ Dessutom har det visat sig i en extern granskning av verksamheten i Kaunisvaara att det i malmen i södra dagbrottet återfunnits områden med högre svavelhalter än förväntat (se bilaga 16).⁵⁰ Detta påverkar svavelinnehållet i anrikningssanden som deponeras i sandmagasinet.

⁴⁵ Naturvårdsverket tjänsteanteckning, 2018-06-05, NV-08128-17

⁴⁶ Kaunis Iron AB svar på frågor från platsbesök, 2018-06-07

⁴⁷ Miljörapport 2013 Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk

⁴⁸ Miljörapport 2014 Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk

⁴⁹ Länsstyrelsens yttrande 2013-11-21, ab 243, mål M 1666–11.

⁵⁰ Independent technical consultant report on the Kaunisvaara iron ore project of Northland resources AB review update, RHDHV, 2013

Avvikelse från tillståndet har således skett ifråga om dammkonstruktionerna. Naturvårdsverket konstaterar att avvikelse från tillståndet skett även ifråga om villkor 4. Årstidsvariationer bör kunna omhändertas. Att det förekommer snösmältning är en faktor som verksamhetsutövare bör ha med i sina beräkningar. Liknande situationer hanteras av andra gruvor i drift.

Naturvårdsverket konstaterar att utformningen av utvinningsavfallsanläggningarna och därtill hörande konstruktioner bygger på att gråberget liksom anrikningssanden är inert. Detta har visat sig vara fel och därför behöver hanteringen av utvinningsavfallet och anläggningar för deponering ses över och utformas efter utvinningsavfallets faktiska egenskaper. Förfarandet att innesluta syrabildande material inuti gråbergsupplagen är inte prövat av någon domstol och det är därför oklart om förfarandet utgör bästa möjliga teknik. Det är inte verksamhetsutövaren själv som fritt väljer teknik utan detta är reglerat i miljöbalken och ska prövas på sedvanligt sätt.

5.5. Återställning

I GÅK:s tillstånd berör villkor 20 efterbehandling av ianspråktaga områden och att de ska ske på det sätt bolaget redovisat i ansökningshandlingarna. Enligt villkor 22 skall avslutning och efterbehandling ske med vid var sin tid gällande avslutnings och efterbehandlingsplan. Det ankommer på bolaget att successivt uppdatera planer enligt ovan nämnda tillståndsvillkor.

Enligt ansökan⁵¹ framkommer följande:

Dagbrottet kommer att fyllas med grund- och ytvatten genom naturlig tillrinning och nederbörd då bortledningen av inläckande vatten upphör. Vallarna runt dagbrottet grävs av och jämnas ut och vegeteras.

Vid industriområdet avlägsnas byggnader och annan utrustning och eventuellt även det översta marklagret. Därefter vegeteras området.

Sandmagasinet vegeteras. Vallen och klarningsdammen grävs av och jämnas ut samt vegeteras.

Gråbergsupplaget kommer att behållas för ballaständamål. Det gråberg som inte utnyttjas för detta ändamål vegeteras. Vallen och dammen för processvattenbassängen grävs av och jämnas ut samt vegeteras.

Avskärande diken fylls igen.

Vegeteringen kommer i möjligaste mån att ske direkt på de ytor som ska återställas. Vid behov kommer morän påföras eventuellt med tillsats av jordförbättringsmedel.”

⁵¹ Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

I TB⁵² berör kapitel 12 efterbehandling av de ianspråktaga områdena:

"En konceptuell efterbehandlingsplan kommer att utarbetas innan driften påbörjas. Denna kommer att uppdateras löpande i takt med att verksamheten utvecklas".

Generellt för åtgärderna är att slanter ges en långtidsstabil lutning samt att påverkade ytor täcks med ett vegetationsskikt alternativt sker vegetering direkt på ytan."

I Avsättningsplan ekonomisk säkerhet för efterbehandling⁵³ (se bilaga 17) beskrivs kort planerad efterbehandling liksom beräknade kostnader för olika åtgärder.

5.5.1. Naturvårdsverkets inställning

Först vill Naturvårdsverket påtala vikten av att begreppet efterbehandling används på ett korrekt sätt. Begreppet efterbehandla är korrekt att använda då det handlar om sanering av områden förorenade av gruvavfall som orsakats av utsläpp och händelser som ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet som avslutats före den 1 augusti 2007.⁵⁴ Den som driver eller stänger en utvinningsavfallsanläggning efter den 1 september 2008 ska i samband med att anläggningen stängs se till att det område som påverkats av anläggningen återställs till ett tillfredställande skick.⁵⁵ Denna planerade återställning utgör således inte en efterbehandling i miljöbalkens mening. Då det i detta ärende är fråga om utvinningsavfallsanläggningar som inte avslutats ska dessa liksom dagbrotten⁵⁶ således återställas till tillfredställande skick. Vad som är tillfredställande skick ska klargöras i tillståndsprocessen utifrån innehållet i AHP samt planerad framtida markanvändning. Då AHP innehåller felaktigheter går det inte i nuläget att bestämma vad som är tillfredställande skick.

Naturvårdsverket anser att det är anmärkningsvärt att GÄK:s tillstånd inte ställer krav på att varken gråbergssupplaget eller sandmagasinet skall täckas ens med en okvalificerad täckning, då detta kan anses vara vedertaget sedan flera år tillbaka.⁵⁷ Det saknas även mål med återställningen och inte heller framtida markanvändning har haft i åtanke. Naturvårdsverket konstaterar att de planer för återställning som finns i Tapuli närmast går att likställa med de

⁵² Teknisk beskrivning - Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, upprättad 2008-11-28, reviderad 2009-05-15, Hifab

⁵³ Avsättningsplan ekonomisk säkerhet för efterbehandling – Tapuli gruva och anrikningsverk, upprättad 2009-01-29 reviderad 2009-02-12, Hifab

⁵⁴ MB kapitel 10 i olika lydelse gällande fram till 1 september 2008

⁵⁵ 71 § UtvavF, UtvavF träder i kraft 1 september 2008

⁵⁶ Dagbrotten utgör inte utvinningsavfallsanläggningar enligt 9 § sista st. UtvavF. Dock ska bolaget utföra kontroller och har det ansvar för dagbrotten som motsvarar det ansvar som verksamhetsutövare har enligt 22, 56, 70, 71 och 74 §§ UtvavF. Detta innebär att dagbrotten efter avslutad drift ska återställas till tillfredställande skick och att bolaget ska bekosta de avhjälpande-åtgärder som krävs för att göra detta.

⁵⁷ RU Utvärdering av efterbehandlad gruvverksamhet, mars 2017, SGU och NV, RR 2017:04 <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2017/RU-Delrapport-Strategi-for-hantering-av-gruvavfall-170330.pdf>

efterbehandlingar av gruverksamheter som skedde tidigt 1990-talet i Sverige men knappt det heller då branschpraxis då var åtminstone någon enklare form av täckning.

När det dessutom framkommit information om att utvinningsavfallet innehåller mer svavel/sulfider än tidigare antagits medför det att större krav ska ställas på täckningen och att en kvalificerad täckning kan krävas. Dessutom behöver återställningen anpassas till att utvinningsavfallsanläggningarna är konstruerade utifrån att inerta utvinningsavfall kommer att hanteras i anläggningarna.

5.6. Ekonomisk säkerhet

I GÄK:s tillstånd berörs den ekonomiska säkerheten i villkor 23 där det står: *"Tillståndet är för sin giltighet beroende av att bolaget ställer säkerhet i form av en bankgaranti för kostnaderna för det avhjälpande av miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda."*

Den ursprungliga ekonomiska säkerheten beräknades i Tapuli till 71,9 MSEK⁵⁸ enligt Avsättningsplan ekonomisk säkerhet för efterbehandling⁵⁹. Då denna summa inte fanns tillgänglig vid konkurstillfället pga. att successiva årliga avsättningar ännu inte hade hunnit genomföras, ställde NRAB:s konkursbo på länsstyrelsens begäran ut en ny garanti på 29,4 MSEK.⁶⁰ Länsstyrelsens preliminära bedömning är att denna summa inte täcker hela kostnaden för återställningen. Det finns därmed risk att staten kan tvingas bekosta åtgärder för återställning och därför listas den ekonomiska säkerheten i Tapuli som ett exempel på en otillräcklig säkerhet i Riksrevisionens översyn av ekonomiska säkerheter.⁶¹

Den säkerhet som finns idag är ställd av Kaunis Holding AB och ligger på 29 400 974 kr (se bilaga 18).⁶²

5.6.1. Naturvårdsverkets inställning

En förutsättning för att den ekonomiska säkerheten ska fylla sitt syfte är att avfallshanteringsplanen och beräkningsunderlaget ses över och storleken på säkerheten justeras vid behov.^{63,64} Detta ska göras minst vart femte år, eller så

⁵⁸ Beräkningen bygger på en initial avsättning på 10,3 MSEK samt en successiv årlig avsättning baserad på volymen producerat avfall dock maximalt 61,6 MSEK under gruvans planerade livstid.

⁵⁹ Avsättningsplan ekonomisk säkerhet för efterbehandling - Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, 2009-01-28, Hifab

⁶⁰ Brev till Nordea AB från Länsstyrelsen i Norrbottens län 2014-11-14 (dnr 2521-116-14)

⁶¹ Gruvavfall – Ekonomiska risker för staten, RiR 2015:20

https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b2df0f/1518435506190/RiR_2015_20_Gruvavfall_anpassad.pdf

⁶² Garanti, 2018-02-16, Swedbank

⁶³ Förslag till strategi för hantering av gruvavfall, SGU och NV 2017 s.49

⁶⁴ Vägledning för provning av gruvverksamhet, SGU 2016

<http://resource.sgu.se/produkter/sgurapp/s1623-rapport.pdf>

snart det finns anledning till det, vilket inte skett i fallet med Tapuli. Enligt nu gällande UtvavF ska en säkerhet beräknas på grundval av antagandet att oberoende kvalificerade tredje parter kommer att bedöma situationen och utföra de återställningsarbeten som behövs. Eftersom avsikten med den ekonomiska säkerheten är att den ska kunna användas när en verksamhetsutövare inte kan fullfölja sina skyldigheter ska även merkostnader för en oplanerad eller tidigarelagd stängning inkluderas i beräkningen.⁶⁵

Naturvårdsverket anser att det inte går att säkerställa att en ekonomisk säkerhet uppfyller sitt syfte vid varje tidpunkt när det är fråga om en succesiv avsättning såsom i villkor 23 i GÄK:s beslut. En extern granskning av konsultfirman SRK från år 2011 anger kostnaderna för stängning av Tapuli och Kaunisvaara till 126 932 100 kr (bilaga 19).⁶⁶ Inom ramen för mål M 1666–11 har en uppdatering av totala efterbehandlingskostnader gjorts för verksamheten i Tapuli samt Kaunisvaara och den uppdaterade kostnaden uppgår till 205 083 500 kr (bilaga 20).⁶⁷

Naturvårdsverket anser att den ekonomiska säkerhet som Kaunis Holding ställt på 29 400 974 kr är alldeles för låg. Den ekonomiska säkerheten bygger på en avfallshanteringsplan som är över 9 år gammal, som tagits fram utifrån äldre lagstiftning, innehåller felaktiga antaganden om utvinningsavfallens egenskaper samt utgår ifrån att ingen täckning överhuvudtaget av utvinningsavfallet kommer att genomföras. Det finns risk att staten och i det långa loppet skattebetalarna kommer att få stå för stora kostnader i samband med återställningen av gruvverksamheten i Tapuli/Kaunisvaara, särskilt om Kaunis Iron AB skulle gå i konkurs. För att bedriva gruvverksamheten krävs således en högre säkerhet. Orsaken till att Naturvårdsverket ändå yrkat att villkoren om säkerheten i tillståndet ska kvarstå beror på att den redan ställda säkerheten bör vara kvar hos länsstyrelsen.

5.7. Påverkan på recipienter

GÄK:s tillstånd nämns ingenting om påverkan på recipienter. I villkor 4 står det dock:

"Bolaget skall verka för att begränsa bräddning från verksamheten till recipienten så långt det är tekniskt möjligt. Om bräddning likväl erfordras skall den äga rum när konsekvenserna av bräddning blir så små som möjligt i recipienten. Riktvärde för glödningsrest i fast substans i till recipienten utgående vatten är 20 mg/l."

Enligt ansökan till GÄK⁶⁸ ingår utsläpp av avloppsvatten till Muonio älv och till biflöden därtill och dessa utsläpp till vatten bedöms inte nämnvärt påverka vattenkvaliteten i berörda vattendrag.

⁶⁵ Förslag till strategi för hantering av gruvavfall, SGU och NV 2017 s.127

⁶⁶ Technical Review of the Kaunisvaara Iron Project, Sweden June 2011, SRK, s 153.

⁶⁷ Ab 148 M 1666–11 (kostnader för Sahavaara har räknats bort)

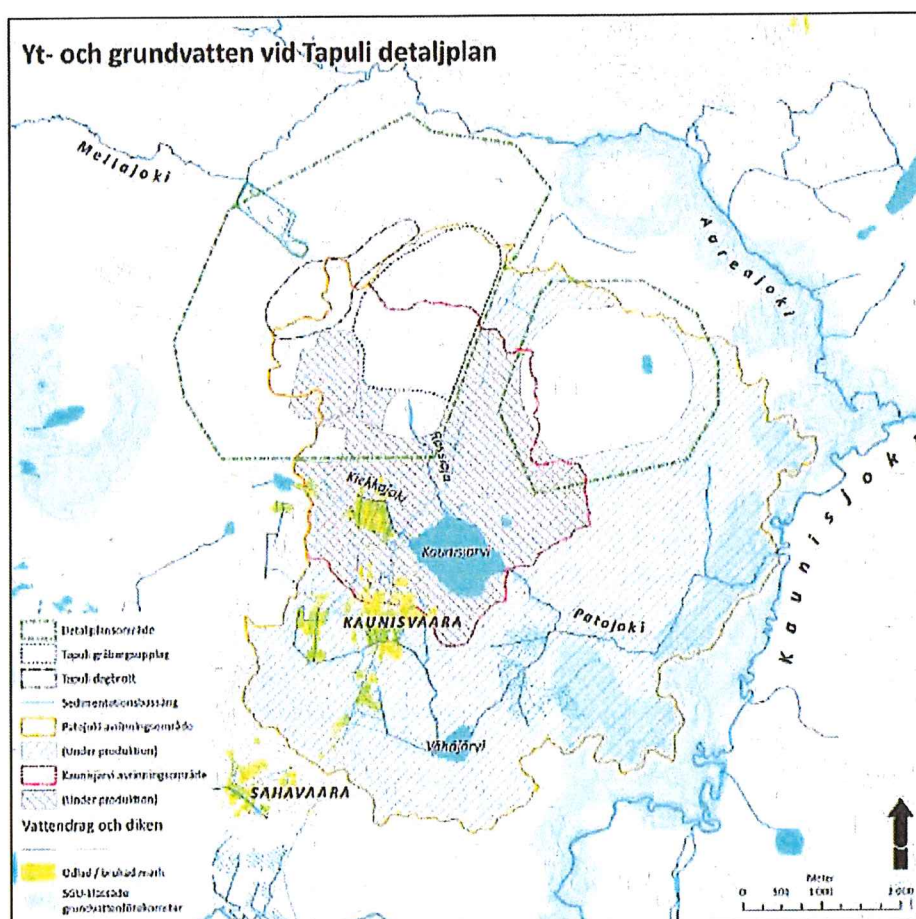
⁶⁸ Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

Av ansökan⁶⁹ framgår att:

"Området för gruvan, planerat industriområde respektive planerat gråbergssupplag ligger i den högsta delen av ett låglänt, större våtmarksområde kallat Kokkovuoma och ett område som till huvuddelen avvattnas åt norr av bäckarna Mellajoki och Aareajoki och till mindre del åt söder av bäcken Rässioja som mynnar ut i sjön Kaunisjärvi. Samtliga dessa vattendrag rinner ut i Kaunisjoki som i sin tur rinner ut i Muonio älv.

Området för det planerade sand- och klarningsmagasinet ligger i ett annat större våtmarksområde kallat Tapulivuoma, som avvattnas åt sydväst till Kaunisjärvi och åt öster till Kaunisjoki."

Av figur 4 framgår de vattenförekomster som berörs av gruvverksamheten i Tapuli samt Kaunisvaara

Figur 4 visar gruvverksamheten, ytvatten- samt grundvattenförekomster.⁷⁰

⁶⁹ Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

⁷⁰ Miljökonsekvensbeskrivning - Antagandehandling, bedömningsunderlag till detaljplan för Tapuli gruva, Gunnars L-E., Pajala Kommun september 2010

Pumpning av vatten från dagbrottsområdet leddes under större delen av 2012 ut till en översilningsyta nordväst om området och sedan vidare till Mellajoki. Detta vatten bestod av ytvatten samt grundvatten från myr, morän och berggrund. Då gruvbrytning påbörjades i Tapuli dagbrott lades vattenpumpningen om så att gruvvatten pumpas till processvattenbassängen (centrala delen av det slutna vattensystemet inom industriområdet).⁷¹

5.7.1. Faktisk påverkan

Av miljörapporten från 2013 framgår att halterna av totalkväve i recipienten Muonio älv varierade mellan låga till måttligt höga under 2013. NRAB konstaterade att kvävehalterna var högre nedströms utsläppspunkten under perioder av bräddning och att det inte kunde uteslutas att detta berodde på utsläpp från verksamheten.⁷²

Enligt miljörapporten från 2014 visar en jämförelse mellan beräknade årsutsläpp från bräddvatten och angivna mängder i tillståndsansökan, större faktiska utsläpp av totalfosfor, fosfat, bly, järn, syretärande ämnen och klorid under 2014 än vad som beräknats. NRAB förklarade detta med underskattade koncentrationer i grundvatten vid bakgrundsundersökningar. NRAB ansåg att det fosforrika grundvattnet kommer in i verksamheten via tillrinning till dagbrottet och följer med recipienten via bräddning. NRAB ansåg även att det underskattade utsläppet av bly i tillståndsansökan kan härledas till bakgrundsundersökningarna av grundvatten liksom att en ytterligare blykälla som underskattats är tillrinning av myrvatten till verksamhetsdammarna.⁷³

Utöver detta konstaterade HaV att det fanns osäkerheter i NRAB:s beräkningar av utsläpp till Muonio älv i samband med mål 1666–11. HaV ansåg också att det fanns indikationer på att det redan hade skett/sker någon form av utsläpp från verksamheten som i perioder har lett till förhöjda halter av vissa ämnen i Patojoki⁷⁴ och Kaunisjoki⁷⁵. De anförde följande.

*"De biologiska undersökningarna indikerar att metallhalter i fisk har ökat de senaste åren. Detta gäller framförallt kadmium och kobolt i Patojoki (provpunkt SS23), i Kaunisjoki (provpunkt SS21) och i Patojärvi. Kiselalger visar att det finns en trend mot ökad försurning i Kaunisjoki. I Patojoki noteras förhöjda halter av totalfosfor, fosfat, totalkväve, ammonium, kobolt, zink, järn och mangan under vissa perioder. I Kaunisjoki noteras förhöjda halter av zink, ammonium, nitrat, sulfat, mangan, fosfat, kobolt och järn."*⁷⁶

⁷¹ Miljörapport 2012 s.23

⁷² Miljörapport 2013 Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk s.21 och framåt

⁷³ Miljörapport 2014 Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk s.25

⁷⁴ Ekologisk status har för Patojoki för flera kvalitetsfaktorer bedömts som otillfredsställande eller måttlig under förvaltningscykel 2. För förvaltningscykel 3 anges en betydande miljöpåverkan där avvattningen av Tapulivuoma utgör 58,7 % av den totala belastningen av totalfosfor på vattenförekomsten.

http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA19151342&managementCycleName=Cykel_3

⁷⁵ Patojoki rinner ut i Kaunisjoki, vattenförekomst se VISS:

<http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA68798114>

⁷⁶ HaV:s yttrande Ab 304 daterat 2014-06-12 i mål M1666-11

Utifrån en genomgång av VISS listats nedan påverkan relaterad till gruvverksamheten för respektive ytvattenförekomst:

- **Mellajoki** (SE750240-181741) där verksamheten i Tapuli bedöms ha haft en betydande påverkan relaterad till utsläpp från punktkällor. Bland annat har årsmedelvärde för zink 2011 överskridit gränsvärdet (se bilaga 21).⁷⁷ Mellajoki blir ytvattenförekomst först andra cykeln (2010–2016) därför går det inte att jämföra data från förvaltningscyklerna.
- Mellajoki rinner ut i **Aareajoki** (SE750182-182541) som sedan mynnar i Kaunisjoki. Aareajoki bedöms vara utsatt för en betydande påverkan relaterad till utsläpp från Tapuligruvan. Bland annat har årsmedelvärde för zink 2011 överskridit gränsvärdet (se bilaga 22).⁷⁸ Enligt VISS har den ekologiska statusen gått från god under förvaltningscykel 1 (2004–2010) till måttlig under förvaltningscykel 2 (2010–2016).
- Verksamheten i Tapuli bedöms ha haft en betydande påverkan på recipienten **Kaunisjärvi** (SE749639-182451) med avseende på utsläpp från punktkällor (se bilaga 23).⁷⁹ Enligt VISS har den ekologiska statusen gått från hög under förvaltningscykel 1 (2004–2010) till måttlig under förvaltningscykel 2 (2010–2016).
- Vatten från Kaunisjärvi rinner vidare till vattendraget **Patojoki**. Enligt VISS utgörs Patojoki av två ytvattenförekomster. Båda vattenförekomsterna (SE749601-182485 samt SE749578-182668) har på ett betydande sätt påverkats där myr med trolig markavvattning utgör 58.7% av den totala belastningen av totalfosfor på vattenförekomsten (se bilaga 24 och 25).^{80,81} Enligt VISS har den ekologiska statusen gått från hög under förvaltningscykel 1 (2004–2010) till otillfredsställande under förvaltningscykel 2 (2010–2016).
- Patojoki rinner sedan vidare till **Kaunisjoki** som även den utgörs av två vattenförekomster (SE749349-182625 samt SE74906-183566). Där den första är vattensträckan innan Aareajoki ansluter och den andra vattensträckan efter Aareajoki anslutit. Den delen av Kaunisjoki som är utgör vattensträckan efter Aareavaara anslutit (SE74906-183566) bedöms vara utsatt för en betydande påverkan relaterad till utsläpp från Tapuligruvan. Bland annat har årsmedelvärde för zink 2011 överskridit

⁷⁷http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA93932937&managementCycleName=Cykel_2

⁷⁸http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA31791228&managementCycleName=Cykel_2

⁷⁹http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA17488203&managementCycleName=Cykel_2

⁸⁰http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA19151342&managementCycleName=Cykel_2

⁸¹http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA68445359&managementCycleName=Cykel_2

gränsvärdet (se bilaga 26 och 27).^{82, 83} Enligt VISS har den ekologiska statusen gått från god under förvaltningscykel 1 (2004-2010) till måttlig under förvaltningscykel 2 (2010-2016). Detta är relaterat till den fysikalisk kemiska kvalitetsfaktorn näringsämnen och fosfor.

- Kaunisjoki rinner ut i **Muonio älv** (SE755505-182645). I VISS framgår inte påverkan relaterad till verksamheten i Tapuli (se bilaga 28).⁸⁴

Rässioja som rinner från verksamhetsområdet ut i Kaunisjärvi utgör ingen vattenförekomst och finns därför inte med i VISS.

5.7.2. Naturvårdsverkets inställning

Sjöar, vattendrag och grundvattenmagasin påverkas av både diffusa utsläpp och punktutsläpp från gruvverksamhet. Trots vidtagna åtgärder och att verksamheter bedrivs enligt gällande villkor förekommer överskridande av miljökvalitetsnormerna för vatten vid gruvverksamheter. Det beror bland annat på diffust läckage och att befintliga villkor inte alltid är uppdaterade utifrån dagens kunskap eller praxis.⁸⁵

Naturvårdsverket konstaterar att det givna tillståndet inte innehåller relevanta begränsningsvärden för att förhindra att överskridande av MKN sker i recipienten, som dessutom är skyddad enligt Natura 2000-bestämmelserna.

Utifrån den information som finns i VISS drar Naturvårdsverket slutsatsen att den ekologiska statusen försämrats i ytvattenförekomsterna Aareajoki (SE750182-182541), Kaunisjärvi (SE749639-182451), Patojoki (SE749601-182485 och SE749578-182668) samt Kaunisjoki (SE749349-182625 och SE74906-183566) och att denna försämring är relaterad till gruvverksamheten och där tillhörande verksamhet i Tapuli och Kaunisvaara. Att miljökvalitetsnormer inte följs står i strid med Sveriges åtaganden enligt EU-medlemskapet (se även avsnitt 5.13).

5.8. Länshållning, grundvattenförhållanden och grundvattenförekomst

I GÄK:s beslut ges bolaget tillstånd att:

"Bortleda grundvatten som läcker in i gruvan och uppföra de anläggningar som bortledningen förutsätter."

Enligt ansökan till GÄK⁸⁶ säger NRAB:

⁸²http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA68798114&managementCycleName=Cykel_2

⁸³http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA10047346&managementCycleName=Cykel_2

⁸⁴http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA22394456&managementCycleName=Cykel_2

⁸⁵ Förslag till strategi för hantering av gruvavfall, 2017-09-14, SGU och NV

⁸⁶ Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

"Innan brytningen kan påbörjas kommer området för dagbrottet att avvattnas och avbanas.

Grund- och ytvatten som samlas i gruvan kommer att pumpas till processvattenbassängen. Northland räknar med att behöva leda bort i storleksordningen ca 1,7 miljoner m³/år (räknat utifrån våtår med 20 års återkomsttid och slutligt djup i dagbrotten).

För att avvattna dagbrottsområdet kommer en kombination av invallningar och avskärande diken att uppföras omkring området. Vid behov anläggs också separata avvattningsdiken i dagbrottsområdet, innanför vallen och de avskärande diken.

Grundvattenförhållanden bedöms inte påverkas nämnvärt annat än att strömningsmönstret kan förändras lokalt vid dagbrottet."

I miljökonsekvensbeskrivningen (fortsatt kallad MKB) framkommer följande⁸⁷, se även bilaga 29:

"Baserat på underlag från bakgrundsundersökningarna som utförts bedöms den indirekta påverkan på Kokkovuoma till följd av dagbrottet som begränsad eftersom fyndigheten ligger på en vattendelare. Ingreppet som gruvan medför kommer därmed inte skära av vattenflödet i våtmarken. Avsänkningen av grundvatten i jordlagren har beräknats uppgå till några decimeter på ett avstånd av ca 50 m från vallen runt dagbrottet."

Det framkommer i MKB att det finns grundvattenförekomster i närområdet och de beskrivs på följande sätt i MKB:

"De närmaste SGU-klassade grundvattenförekomsterna återfinns vid Aliemenkangas, på ett avstånd av ca 2-3 km öster om gruvområdet, samt Haumajakangas, på ett avstånd av ca 2-3 km västerut."

Utöver skrivningen i ansökan till GÄK angående verksamhetens påverkan på grundvattenförhållandena finns även en samlad bedömning i MKB:

"Vid all gruvdrift uppkommer ett lokalt förändrat strömningsmönster i grundvattnet och hur strömningsmönstret kan komma att förändras vid Tapuli kommer att undersökas inom egenkontrollprogrammet. De moränvallar som anläggs runt gruvområdet ska vara tillräckligt täta för att upprätthålla grundvattennivån i omkringliggande mark och påverkan bedöms bli lokal."

NRAB:s konkursbo avslutar den 15 augusti 2016 länshållningen i Tapuligruvan (båda gruvhålen) efter ett beslut⁸⁸ där länsstyrelsen förelägger konkursboet att avbryta länspumpningen. NRAB:s konkursbo påbörjar därefter i samråd med länsstyrelsen avslutnings- och efterbehandlingsåtgärder. Konkursboet har meddelat länsstyrelsen att någon aktiv gruvdrift inte kommer att ske och påbörjat efterbehandlings- och avslutningsåtgärderna inom området. En av åtgärderna var att avbryta den pågående länshållningen bl. a. av hänsyn till avvattningen av den

⁸⁷ Miljökonsekvensbeskrivning angående planerad gruvverksamhet vid Kaunisvaara, Pajala kommun, upprättas 2008-12-10 reviderad 2009-05-15, Hifab

⁸⁸ Länsstyrelsen beslut daterat 2016-07-19 med dnr 555-9459-16 samt 25 21 116.

närliggande myrmarken. Under de drygt 2 år som gått sedan länshållningen avbröts har vattnets djup och läge förändrats.

5.8.1. Faktisk påverkan

Under 2013 har en betydligt större grundvattenavsänkning än förväntat uppmätts i området, denna sträckte sig i slutet av december ca 600 m ut från vallen.

Dagbrottet omges i nordväst av en myrmark; Kokkovuoma. I länsstyrelsens promemoria till anmälan om misstanke till brott framgår (se bilaga 30)⁸⁹:

"Frågan om grundvattensänkningen behandlades vidare i samband med Länsstyrelsens tillsynsmöte med bolaget den 10 september 2013, vid vilket bolaget lämnade en redovisning, se bilaga 6 (avsnitt 4 i sammanställning miljödata Q2 2013 samt avsnitt 4 i presentationen från mötet). Av redovisningen framgår bland annat en grundvattenavsänkning motsvarande 6 meter hade ägt rum vid grundvattenrör GVT 1 samt att ett ca 60 hektar stort våtmarksområde väster om dagbrottet påverkats av avsänkningen.

De senaste uppgifterna om grundvattensituationen redovisades av bolaget vid ett tillsynsmöte den 9 oktober 2014, se bilaga 8 (avsnitt 5 i Sammanställning miljödata Q2 2014). Enligt dessa uppgifter hade grundvattennivån vid grundvattenrör GVT 1/brunn 5 fram till och med den 2 juli 2014 sjunkit med sammanlagt 16 meter sedan sommaren 2012."

I en skrivelse från NRAB:s konkursbo⁹⁰ framkommer följande (se bilaga 31):
"Inläckaget av grundvatten ökade snabbt när moränen ovan rösberget succesivt togs bort och loss hållning i bergets överyta (+138) påbörjades.

Det är tydligt att en stor del av inläckaget både nu och på lång sikt sker genom det yliga rösberget som har en betydligt högre genomsläpplighet (faktor 100 eller mer) än underliggande berg. Inläckaget har efter sommaren 2012 sakta ökat i takt med att brytningen i dagbrottet utökats på djupet i etapper.

Nivåerna visade i stort sett ingen förändring under tiden fram till maj 2012, trots att avvattningen av dagbrottet pågått i över 1 år. En bidragande orsak kan ha varit de höga grundvattennivåerna och fyllt grundvattenmagasin pga. den stora nederbördsmängden hösten 2011. Att avsänkningen började öka vid denna tidpunkt, även om dagbrottets djup utökades i sig (botten låg på +156 möh), beror förmodligen på att dagbrottets yta utökades mot väster och nådde fram till områden med högre permeabilitet både i kvartära lager (förekomst ställvis av både sandig morän samt grov till mycket grov morän) och rösberg."

När grundvattenavsänkningen fastställdes i januari 2013 startades en utredning av den uppmätta avsänkningen, dess konsekvenser för naturmiljö och möjliga åtgärder, vilket redovisades för Länsstyrelsen i Norrbottens län.⁹¹

I miljörapporten från 2014 beskrivs resultaten av den åtgärdsutredning som NRAB gjort avseende grundvattenavsänkningen:

⁸⁹ Promemoria till anmälan om misstanke om brott, 2015-01-16, dnr 555-549-15

⁹⁰ Hydrogeologisk status Tapuli dagbrott, 2015-02-13, Ramböll

⁹¹ Miljörapport 2013

"Under 2014 utför NRAB utredningar med syfte att undersöka möjligheterna till att stoppa grundvattensänkningen. Alternativ som utreds är: tätskärm, återinfiltration av grundvatten, injektering av dagbrottets slänter samt att avbryta bortpumpning av vatten från dagbrottet. Resultaten visar att installation av tätskärm skulle vara extremt dyrt och endast möjlig att genomföra för aktuellt djup av dagbrottet. Risken är stor för att en tätskärm skulle skadas till följd av vibrationer från sprängningar. För att få en tätskärm att fungera på tillfredställande sätt, skulle den behöva installeras ned i berggrunden på ett sådant djup som inte är praktiskt möjligt. Vid brytning på djupare nivåer i dagbrottet skulle det därmed inte vara tekniskt möjligt att installera en tätskärm.

Återinfiltration av grundvatten anses inte vara möjligt, då grundvattnet har avvikande kemiska egenskaper jämfört med vatten i det översta torvlagret på myren. Det är stora skillnader i pH, konduktivitet, alkalinitet och metallinnehåll. Att återinfiltrera grundvatten på myren skulle därmed medföra negativa effekter på befinliga arter på myren (däribland skydda arter som käppkroksmossa). Ytterligare skulle en återinfiltration av vatten till omgivningen medföra höjt grundvattentryck i berget och dagbrottslänterna. En återinfiltration skulle därmed innebära en ökad risk för ras i slänterna. Att avbryta bortpumpning av grundvatten från dagbrottet och låta dagbrottet vattenfyllas är ingen bra lösning för framtida järnmalsproduktion."

I skrivelsen från NRAB:s konkursbo⁹² beskrivs de ovanstående åtgärderna mer ingående:

"Kostnaden för att installera en tätskärm (spont eller slurryvägg), i morän med ett djup av ca 6-8 m, har baserats på uppgifter från entreprenörer (kostnadsunderlag för byggnation av dammar klarningsmagasin) angivits till ca 1600 kr/m². Eftersom tätskärm i detta fall skulle behöva installeras betydligt djupare och under svårare förhållanden uppskattas kostnaden till ca 2000-2500 kr/m². Med en längd på 1500 m skulle kostnaden bli minst 32-40 miljoner SEK.

I det fall grubbrytningen fortsätter till fullt djup måste djupet hos tätskärmen väster om dagbrottet utökas till runt 80-100 meters djup (djupet kan minskas något om läget på tätskärmen flyttas ut betydligt) vilket mycket troligt inte är praktiskt möjligt. Därtill skulle tätskärmen behöva motstå påverkan från vibrationer från sprängning, vilket innebär att risken för skador på tätskärmen med uppkomst av lokala läckagezoner är påtaglig.

Det krävs stora mängder vatten för att kunna upprätthålla grundvattennivåerna särskilt väster om dagbrottet och delvis även norr om detta. Det enda vatten som finns tillgängligt i dessa mängder är det berggrundsvatten som läcker in i dagbrottet, vilket utgör ca 90% av det vatten som bortpumpas från dagbrottet på årsbasis. Berggrundvattnet har kemisk klart avvikande egenskaper jämfört med det vatten i det översta lagret av myren/torven där infiltrationen mest troligen av praktiska skäl skulle behöva ske.

⁹² Hydrogeologisk status Tapuli dagbrott, 2015-02-13, Ramböll

En återinfiltration av grundvatten skulle således medföra negativa effekter på de befintliga växtarterna, särskilt de mest skyddsvärda, som riskerar försvinna och ersättas av andra arter (ex. pH-toleranta) anpassade för de nya förhållandena.

En annan förändring som kan uppkomma av den annorlunda vattenkemin, är att vissa metaller frigörs genom jonbyte i torven där metaller och kalcium som tillförs via det återinfiltrerade grundvattnet fastläggs. Det kan i sin tur leda till förändrad belastning på närliggande recipienter som Mellajoki och Aareajoki över tiden.

Att injektera dagbrottets väggar med någon typ av injekteringsmedel (ex. cement eller andra typer av kemiska injekteringsmedel) för att på så sätt minska genomsläppligheten bedöms inte om praktiskt möjligt.

Mängden injekteringsmedel (kemisk produkt) skulle bli mycket stor. Med hänsyn till dessa faktorer skulle kostnaden därmed bli mycket hög.”

Det våtmarksområde som påverkats negativt av grundvattenavsänkningen, Kokkovuoma, ingår i myrskyddsplanen och har vid Sveriges våtmarksinventering angivits ha mycket höga naturvärden (klass 1) och höga naturvärden (klass 2). I myrskyddsplanen anges följande (se bilaga 32)⁹³:
Kokkovuomas mycket höga naturvärden är knutna till de variationsrika myrtyperna med välutbildade strängar, flarkar och mjukmattor samt till områdets storlek och orördhet. I anslutning till den kalkförande delen finns rika förekomster av rödlistade arter. Kokkovuomas varierande myrmosaik med enorma flarkar och blöta mjukmattor skapar goda förutsättningar för ett rikt fågelliv. Våtmarksområdet utgör riksintresse för rennärningen som är beroende av vegetationen.

Utifrån en genomgång av VISS listats nedan påverkan relaterad till gruvverksamheten för aktuell grundvattenförekomst:

- För grundvattenförekomst SE749567-181699⁹⁴ (se bilaga 33) finns risk att kvantitativ status inte uppnås 2021. Anledningen är att indikationer finns på förändrad grundvattentillgång i och med nystartad gruva samt ev. nyetablering av ytterligare en gruva som berör samma grundvatten. Grundvattensänkningar har skett i stor omfattning i området.⁹⁵

⁹³ Myrskyddsplan för Sverige – Objekt i Norrbottens län del 1 av 2, Naturvårdsverket rapport 5669, april 2007

⁹⁴ Detta är troligtvis den grundvattenförekomst som i MKB kallas Haumajakangas och som ligger 2-3 km väster om gruvområdet. Grundvattenförekomsten har funnits sedan förvaltningscykel 1 inleddes, dvs sedan 2004.

⁹⁵ http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA86724327&managementCycleName=Cykel_2

5.8.2. *Naturvårdsverkets inställning*

I mål M 1666-11 (ab 126) beskrev Sven Knutsson (förordnad sakkunnig) att myrområdet riskerar att avvattnas om gjorda antaganden inte är korrekta eller om konstruktion och skyddsdiken inte utförs korrekt (se bilaga 34).⁹⁶ Naturvårdsverket konstaterar, då grundvattenavsänkningen blivit mycket större än beräknat, att NRAB inte lyckats utföra planerad konstruktion. Den faktiska avsänkningen uppgick till 16 meter.

Den grundvattensänkning som inträdde vid den senaste driften innebar en skada på våtmarksområdet med en sänkning i närområdet med ca 16 m och därmed behöver tömningen av dagbrottet och länshållningen samt vilka försiktighetsåtgärder som behöver vidtagas prövas av mark- och miljödomstolen.

Den tidigare verksamhetsutövaren uppgav i ansökningshandlingarna att området inte skulle påverkas av gruvverksamheten. Någon riksintresseavvägning enligt 3-4 kap MB eller någon bedömning av denna påverkan har således inte utförts av någon instans.

Ifråga om bortledningen av grundvattnet saknas särskilda villkor i tillståndet. Varken nivåer eller mängder är reglerade. Genom villkor 1 binds dock den tidigare verksamhetsutövaren av vad som uppgivits i målet ifråga om grundvattenavsänkningen.⁹⁷ Såsom framgår av handlingarna har avsänkning skett ner till 16 m. istället för de prognosticerade ett par decimeter.⁹⁸ Denna avvikelse från tillståndet är kopplad till det s k allmänna villkoret. Naturvårdsverket anser att det är av stor vikt att även åtaganden och beskrivningar i ansökningshandlingarna efterföljs även om dessa inte kommit till uttryck genom ett särskilt villkor. Det kan inte accepteras att sådana avvikelser behandlas på annat sätt än överträdelser av specifika villkor som fastställts i tillståndet. Miljöbalkens system bygger på att verksamhetsutövaren är realistisk och sanningsenlig i tillståndsprövningsprocessen och meddelar myndigheten omedelbart om något oförutsett händer.

Utöver det konstaterar Naturvårdsverket att negativ påverkan på grundvattenförekomst SE749567-181699 map dess kvantitativa status skett relaterat till länshållningen av dagbrottet. För detta krävs undantag enligt 11 § 4 kap Vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660) vilket i dagsläget saknas. Att försämra en grundvattenförekomst kvantitativa status står i strid med Sveriges åtaganden enligt EU-medlemskapet (se även avsnitt 5.13).

⁹⁶ Ab 126 i M 1666-11

⁹⁷ Miljökonsekvensbeskrivning angående planerad gruvverksamhet vid Kaunisvaara, Pajala kommun, upprättas 2008-12-10 reviderad 2009-05-15, Hifab s 132

⁹⁸ Grundvattenrör GVT1 mellan sommaren 2012 till den 2 juli 2014.

5.9. Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem

I GÄK:s tillstånd står det inget om att verksamheten ligger inom området för Torne och Kalix älvsystem (SE082020430), vilket är utpekats som Natura 2000-område.

I bolagets ansökan⁹⁹ framkommer att den planerade verksamheten ligger inom området för Torne och Kalix älvsystem Natura 2000-område. Bolaget säger i ansökan följande:

"Påverkan på naturmiljön bedöms som måttlig såtillvida inga unika naturvärden, livsmiljöer eller betydande delar av dessa kommer att tas i anspråk. Genom den planerade efterbehandlingen kommer området att anpassas till de i omgivningen förekommande naturtyperna. Den kvarstående effekten på naturmiljön bedöms därför som obetydlig."

I MKB från juni 2009 står det ¹⁰⁰:

"De naturtyper som utpekats i bevarandeplanen för Torne och Kalixälvsystem återfinns delvis i närområdet till den planerade gruvverksamheten. Förekomst enligt länsstyrelsens bevarandeplan samt möjlig påverkan från gruvverksamheten har sammanställts i tabellform nedan:

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Påverkan från verksamheten
3210	Naturliga större vattendrag av Fennoskandisk typ	47 352	Uttag av vatten samt utsläpp av överskottsvatten till Muonio älv
3260	Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor	35	Kan påverkas av ökad tillförsel av metaller och grumling i vattendrag samt flödesförändring
3180	Dystrofa sjöar och småvatten	7 015	En mindre tjärn ca 2 ha, tas i anspråk vid sandmagasinet. Inga dystrofa sjöar i området

Rässioja, som delvis kommer att tas i anspråk av gråbergssupplaget, utgör en marginell del av Natura 2000-området som helhet och bäcken representerar inga av de för Torne och Kalix älvsystem utpekade naturtyperna.

Flytbladsvegetation och mossor vilka är vanligt förekommande i lugnt flytande sträckor har påträffats i Aareajoki och i Kaunisjoki. Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus är bl.a. god vattenkvalitet och vattenföring. Verksamheten bedöms inte innebära någon betydande påverkan det avseendet och inte heller försvåra bevarandet av arterna. Vattendragen kommer inte påverkas betydande av utsläppen från verksamheten i samband med de förberedande arbetena vilket redogjorts för i avsnitt 9.4 ovan, som därtill sker under en begränsad period.

Anspråktagandet av Rässioja genom dammbyggnation medför ett viss minskning av flödet till Kaunisjärvi och i Patojoki under produktionen. I de nedre partierna

⁹⁹ Ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-06-15, Alrutz Advokatbyrå AB

¹⁰⁰ Miljökonsekvensbeskrivning angående planerad gruvverksamhet vid Kaunisvaara, Pajala kommun, upprättas 2008-12-10 reviderad 2009-05-15, Hifab

av Patojoki, efter sammanflödet med Vähäjoki (samt bäcken Veuhkosenoja från norr) bedöms påverkan på dock flödet som litet.

Den mindre tjärn som kommer att tas i anspråk och utgöra grunden för klarningsmagasinet vid sandmagasinet utgör inget unikt exempel för naturtypen 3160-Dystrofa sjöar och småvatten. Naturtypens bevarandestatus bedöms inte hotas av den planerade verksamheten

Påverkan på Natura 2000-området som helhet är obetydligt trots att tjärnen i Tapulivuoma tas i anspråk. Konsekvenserna av uttag och utsläpp av vatten till Muonio älv bedöms som obetydliga, vilket även beskrivits i avsnitt 9.3 och 9.4 ovan. Detta medför att det inte föreligger behov av prövning enligt MB 7 kap. Skydd av områden. ”

5.9.1. Naturvårdsverkets inställning

Enligt bevarandeplanen för Torne och Kalix älvsystem¹⁰¹ framgår att för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område krävs tillstånd (se bilaga 35). Av bevarandeplanen framgår även att gruvor samt utsläpp av föroreningar från punktkällor men även reglering i vattensystemet¹⁰² utgör hot för naturtyperna:

- 3130 Oligo-mesotrofa sjöar
- 3160 Dystrofa sjöar och småvatten
- 3210 Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ
- 3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor

Till Naturvårdsverkets kännedom har det inte gjorts kumulativ bedömning med ev. andra verksamheter. Överhuvudtaget har ingen tillståndsprövning skett enligt 7 kap 28 a och b § MB ifråga om utsläppen till Muonio älv, som ingår i Torne- och Kalix älvsystem.

Utifrån bevarandeplanen, aktuella naturtyper och att gruvverksamheten faktiskt tar delar av Natura 2000-området i anspråk anser Naturvårdsverket att det är ostridigt att en tillståndsprövning enligt 7 kap 28 a och b § MB borde ha utförts. Att detta inte gjorts är i strid med Sveriges åtaganden enligt EU-medlemskapet (se även avsnitt 5.13).

5.10. Transporter av malmkoncentrat

I GÄK:s tillstånd framgår att bolaget ges tillstånd att anlägga pumpledningar från anrikningsverket till Äkäsjokisuu för transport av järnslig och återföring av vatten samt en bro för dessa ledningar och en mindre gångbro över Muonio älv.

¹⁰¹ Bevarandeplan Torne och Kalix älvsystem SE08204301, 2007-12-11, Länsstyrelsen Norrbotten, dnr 511-6002-06

¹⁰² Naturvårdsverket kommentar: Vid gruvverksamhet tas råvatten in till processen men även utsläpp sker. Detta kan orsaka störd flödesdynamik. Dessutom påverkar länshållning av dagbrott vattensystem då vatten pumpas på ett ställe men kanske släpps ut inom ett annat avrinningsområde.

I bolagets komplettering till ansökan¹⁰³ framkommer följande (se bilaga 36):
"I ansökan har Northland utgått från att framställd slig kommer att avvattnas, filtreras och – vid – behov – genomgå ytterligare hantering, i sista hand torkning för att transporteras med lastbil till Kolari i Finland, där omlastning kan ske för vidare transporter per järnväg.

Northland har nu beslutat att istället pumpa sligen i form av en slurry via en ledning till en anläggning i Äkäsjokisuu i Finland, där sligen kommer att genomgå den hantering som tidigare var avsedd att ske i anrikningsverket, d.v.s. avvattning genom filtrering och eventuella andra åtgärder samt lastas om för transport på järnväg."

Enligt länsstyrelsens promemoria sker transporterna av järnslig på följande sätt (se bilaga 37)¹⁰⁴:

"Det har dock visat sig att transporterna av järnslig från någon gång under 2012 till december 2014 istället skett västerut från gruvindistriområdet genom Kaunisvaara och Sahavaara byar med tunga lastbilstransporter på de allmänna vägarna 99, 395 och E10 till omlastningsstationen i Svappavaara och därefter med tåg utmed malmbana till Narvik.

Länsstyrelsen har med anledning av detta mottagit ett flertal klagomål från allmänheten om negativa miljöeffekter, störningar och olägenheter – däribland tidvis besvärande damning - orsakade av transporterna."

5.10.1. Naturvårdsverkets inställning

Det är ostridigt att sligtransporterna istället skett per lastbil och tåg till hamnen i Narvik. Naturvårdsverkets bedömning är att transporterna utgör följdverksamhet till gruvverksamheten. Att tillståndet eventuellt inte utnyttjas till fullo och tillståndsgivna anläggningar inte uppförs saknar betydelse.

Transporterna är dock enligt NJA¹⁰⁵ och MÖD¹⁰⁶ en del av bedömning av verksamhetens tillåtlighet och bör, för det fall lastbil ska användas, villkorsregleras så att damning och eventuella bullerstörningar i närområdet kan undvikas. Att miljöåklagaren lagt ner en förundersökning i anledning av en anmälan rörande transporterna saknar helt betydelse då ett sådant beslut saknar sk rättskraft och en ny bedömning därför kan göras.

Ändrade transportvägar borde ha inneburit en ansökan om ändring av tillståndet från verksamhetsutövaren mot bakgrund av de miljökonsekvenser som uppkommit genom transporterna. Avvikelse från tillståndet har därför skett.

¹⁰³ Justeringar och komplettering av ansökan Tapuli Kaunisvaara till Gränsälvscommissionen 2009-10-09, Alrutz Advokatbyrå AB

¹⁰⁴ Promemoria till anmälan om misstanke om brott, 2015-02-09, dnr 555-1326-15, Länsstyrelsen Norrbotten

¹⁰⁵ Högsta domstolen refererat NJA 2004 s.421

¹⁰⁶ Till exempel MÖD 2005:10 och MÖD 2009:46

Enligt 24 kap. 3 § p 2 miljöbalken kan det konstateras att avvikelser från tillståndet skett av den tidigare verksamhetsutövaren. Återkallelse är därför befogat.

5.11. Övertagande av tillståndet

Naturvårdsverket konstaterar att tillståndet meddelat av Gränsälvskommisionen gäller som om det var meddelat enligt nationell lagstiftning.¹⁰⁷

Genom lag (2010:897) har Gränsälvskommisionen inte längre de befogenheter som kommissionen tidigare hade. Gränsälvsöverenskommelsen påverkar idag främst kommunikeringen ifråga om miljöfarliga verksamheter som kan få gränsöverskridande konsekvenser. I övergångsbestämmelserna till lagen anges i art 34 p 3 att tillstånd som har meddelats med stöd av 1971 års överenskommelse ska fortsätta att gälla som om de var meddelade med stöd av nationell lagstiftning. Naturvårdsverket menar att om giltigheten av tillståndet ska styras av nationell lagstiftning är syftet med en sådan bestämmelse både att tillståndet är giltigt för all framtid, om det inte tidsbegränsats, men också att tillståndet enligt i nationell lagstiftning angivna grunder kan återkallas.

En verksamhetsutövare som tar över ett befintligt tillstånd övertar rättigheterna och skyldigheterna i tillståndet samt även befintliga anläggningar. De befintliga dammarna som uppförts inom verksamhetsområdet idag uppfyller inte tillståndets krav.

Att åtgärda dessa dammar, som är vattenanläggningar (11 kap. 4 § miljöbalken samt prop. 2013/14 s 58), innan de används igen utgör en sådan ändring och lagning av dammar som är tillståndspliktig vattenverksamhet (11 kap. 1 § p 1 miljöbalken) för vilken den nya verksamhetsutövaren behöver söka nytt tillstånd för att kunna utföra.

5.12. Olägenhet av väsentlig betydelse

Tillståndet saknar begränsningsvärden ifråga om utsläpp till vatten. Recipienten Muonio älv är skyddad av Natura 2000-bestämmelserna. Trots detta har ingen provning skett eller tillstånd enligt Natura 2000-bestämmelserna meddelats enligt vad som kan utläsas av tillståndsbeslutet. Såsom framgår av avsnitt 2.1 har förhöjda halter av ett flertal ämnen konstaterats i samband med den tidigare driften. Det finns därför risk för överskridande av MKN om framtida drift sker på samma sätt som tidigare.

Genom den grundvattenavsänkning som tidigare skett har en påverkan på den kvantitativa statusen på grundvattenförekomsten skett vilket framgår av VISS. Ett sådant förfarande är inte tillåtet utan att ett s.k. undantag meddelas av vattenmyndigheten (4 kap 9 § vattenförvaltningsförordningen). Våtmarken Kokkovuoma, som är ett grundvattenberoende ekosystem, har också påverkats av verksamheten. Olägenhet av väsentlig betydelse har uppkommit.

¹⁰⁷ 1971 års gränsälvsöverenskommelse har ersatts av en ny överenskommelse från år 2009. Enligt lag (2010:897) ska gränsälvsöverenskommelsen gälla såsom lag i Sverige.

Naturvårdsverket anser att det finns skäl för återkallelse då det saknas sådana villkor som krävs för utsläpp till vatten, ytterligare försiktighetsmått samt en reglering av bortledandet av grundvattnet och skyddsåtgärder för våtmarken. Verksamheten kan inte tillåtas bedrivas ens om det skulle ske i enlighet med meddelat tillstånd då dessa frågor är helt oreglerade. Det uppkommer olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten eller åtgärden tilläts och en återkallelse är därmed befogad.

5.13. *I strid med Sveriges åtaganden enligt EU-medlemskap*

De förhållanden som Naturvårdsverket åberopar under denna punkt är att ingen tillståndsprövning skett enligt 7 kap 28 a och b § MB ifråga om utsläppen till Muonio älv, som ingår i Torne- och Kalix älvsystem. Naturvårdsverkets bedömning är att det är uppenbart att tillstånd krävs.

Enligt tillgängliga data finns även risk för överskridande av MKN i Muonio älv samt de ytvattenförekomster som nämns i avsnitt 5.6. Även ifråga om den kvantitativa grundvattenstatusen utgör denna gruvdrift en verksamhet i strid med EU-rätten då ett grundvattenuttag inte får orsaka negativa effekter i anslutna ekosystem. Såsom framgår av avsnitt 5.2 och 5.3 uppfyller inte tillståndet kraven i utvinningsavfallsförordningen.

Naturvårdsverket konstaterar att en återkallelse även är befogad utifrån den grunden att en verksamhet enligt tillståndet är i strid med Sveriges åtaganden enligt EU-medlemskapet.

6. Processmaterial

Naturvårdsverket åberopar miljökonsekvensbeskrivningen och relevanta utredningar från mark- och miljödomstolens tidigare mål nr M 1666–11. Gränsälvscommissionen tillståndsbeslut samt vissa handlingar i deras mål med nr M 11/09 utgör också processmaterial, liksom övriga förekommande referenser i denna ansökan.

Ansökningsavgift har betalats till mark- och miljödomstolen.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Björn Risinger.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit handläggaren Jennifer Brammer, miljöjuristerna Annica Cornelius och Torunn Hofset, enhetschefen Frida Rudsander samt biträdande avdelningschefen Ingela Hiltula, den sistnämnde föredragande.

För Naturvårdsverket

Björn Risinger

Ingela Hiltula

Bilagor

1. Finsk-Svenska Gränsälvscommissionens beslut 2010-08-20, mål nr M 11/09
2. Slutligt beslut, meddelat 2016-04-01 i mål nr M 1666-11
3. Northland Resources AB:s ansökan till Gränsälvscommissionen, 2009-06-15
4. Teknisk beskrivning – Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, Upprättad 2008-11-28 reviderad 2009-05-15
5. Avfallshanteringsplan Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, Upprättad 2008-12-01 reviderad 2009-02-09
6. Tjänsteanteckning från Naturvårdsverkets platsbesök i Kaunisvaara, daterad 2018-06-05
7. Kaunis Irons AB:s svar på frågor från platsbesöket 2018-05-30
8. PM generella slutsatser kring funktion klarningsmagasin samt vattenbalans Tapuli, daterad 2017-06-09
9. Miljörapport Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk 2012
10. Miljörapport Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk 2013
11. Miljörapport Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk 2014
12. Minnesanteckningar från tillsynsbesök, daterade 2014-01-27
13. Länsstyrelsens föreläggande daterat 2015-06-30 med dnr 555-8022-15 samt 25 21 116
14. Länsstyrelsens beslut daterat 2017-07-15 med dnr 555-9645-17, 555-8285-17, 555-8287-17, 555-8289-17 samt 2521-116
15. Länsstyrelsens yttrande daterat 2013-11-21 i mål M 1666-11 (ab 243)
16. Independent technical consultants report on the Kaunisvaara iron ore project of Northland Resources AB - review update, 2013-04-16

17. Avsättningsplan ekonomisk säkerhet för efterbehandling - Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, Upprättad 2009-01-28 reviderad 2009-02-12
18. Bankgaranti, daterad 2018-02-16
19. Technical review of the Kaunisvaara project Sweden. June 2011, daterad 2011-06-01
20. Uppdatering av avsättningsplan för ekonomisk säkerhet efterbehandling, Bilaga 6 från ab 148 i mål M 1666-11, daterad 2013-05-24
21. Ytvattenförekomst Mellajoki SE750240-181741, cykel 2 från VISS
22. Ytvattenförekomst Aareajoki SE750182-182541, cykel 2 från VISS
23. Ytvattenförekomst Kaunisjärvi SE749639-182541, cykel 2 från VISS
24. Ytvattenförekomst Patojoki nr 1 SE749601-182485, cykel 2 från VISS
25. Ytvattenförekomst Patojoki nr 2 SE749578-182668, cykel 2 från VISS
26. Ytvattenförekomst Kaunisjoki nr 1 SE749349-182625, cykel 2 från VISS
27. Ytvattenförekomst Kaunisjoki nr 2 SE749406-183566, cykel 2 från VISS
28. Ytvattenförekomst Muonio älv SE755505-182645, cykel 2 från VISS
29. Miljökonsekvensbeskrivning Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, upprättad 2008-12-10 reviderad 2009-05-15
30. Länsstyrelsen promemoria daterad 2015-01-16 med dnr 555-549-15
31. PM hydrogeologisk status Tapuli dagbrott, Ramböll/ NRAB:s konkursbo, 2015-02-13
32. Myrskyddsplan för Sverige _objekt i Norrbottens län, april 2007
33. Grundvattenförekomst SE749567-181699 cykel 2 från VISS
34. Sven Knutssons yttrande daterat 2013-01-21 i mål M 1666-11 (ab 33)
35. Bevarandeplan Torne och Kalix älvsystem SE0820430, 2007-12-11, dnr 511-6002-06
36. Northland Resources AB:s komplettering till ansökan till Gränsälvscommissionen, 2009-10-09
37. Länsstyrelsens promemoria, daterad 2015-02-09 med dnr 555-1326-15

Kopia till: Länsstyrelsen i Norrbottens län